

PTT raportteja 241
PTT Reports 241

**YKSITYISMETSÄNOMISTAJIEN
NÄKEMYKSET METSISTÄ
SAATAVISTA HYÖDYISTÄ**

Anna-Kaisa Rämö
Paula Horne
Eeva Primmer

Helsinki 2013

Pellervon taloustutkimus PTT
Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
Puh. 09-348 8844
Faksi 09-3488 8500
Sähköposti ptt@ptt.fi

ISBN 978-952-224-120-7 (painettu)
ISBN 1456-3215 (painettu)
ISSN978-952-224-121-4 (pdf)
ISSN 1796-4776 (pdf)

Helsinki 2013

Anna-Kaisa Rämö – Paula Horne – Eeva Primmer. 2013. YKSITYISMETSÄNOMISTAJIEN NÄKEMYKSET METSISTÄ SAATAVISTA HYÖDYISTÄ PTT raportteja 241. 107 s. ISBN 978-952-224-120-7 (painettu), ISBN 1456-3215 (painettu), ISSN978-952-224-121-4 (pdf), ISSN 1796-4776. (pdf).

Tiivistelmä: Metsänomistajille kesällä 2012 kohdistetun kyselyn mukaan metsänomistajat tunnistavat metsissään runsaasti ekosysteemipalveluita ja myös niiden tuotanto kiinnostaa heitä. Metsien tuottamien hyötyjen tuotteistaminen ja kaupallistaminen metsänomistajien metsissä on vielä varsin vähäistä. Tutkimuksen otoksen muodosti yhteensä noin 1 300 metsänomistajaa, jotka oli poimittu eri puolilta Suomea yhdeksän eri yhteistoimintaverkoston alueelta. Aineisto kerättiin postikyselyllä strukturoitua lomaketta käyttäen. Hyväksytyitä vastauksia saatiin noin 360 kappaletta ja vastausaktiivisuus oli 29 %.

Avainsanat: *Ekosysteemipalvelut, yhteistoimintaverkosto, metsänomistaja*

Anna-Kaisa Rämö – Paula Horne – Eeva Primmer. 2013. FINNISH PRIVATE FOREST OWNERS' (NIPFS') PERCEPTIONS OF FOREST ECOSYSTEM SERVICES PTT reports 241. 107 s. ISBN 978-952-224-120-7 (painettu), ISBN 1456-3215 (painettu), ISSN978-952-224-121-4 (pdf), ISSN 1796-4776. (pdf).

Abstract: Finnish private forest owners (NIPFs) recognize plenty of ecosystem services in their forests and they are interested in producing them according to a survey conducted in 2012. So far, quite a few respondents had commercialized ecosystem services in their forests. The sample of the study consisted of 1,300 private forest owners in Finland. They were picked from different parts of Finland representing nine cooperation networks. The data was collected by a mail survey using structured questionnaire. The number of accepted responses was about 360, the response rate being 29 %.

Key words: *Ecosystem services, cooperation network, private forest owner*

ESIPUHE

Missä määrin metsänomistajat tunnistavat muita metsiensä tuottamia hyötyjä puuntuotannon rinnalla? Olisiko heillä kiinnostusta tuotteistaa joitain niistä? Tässä tutkimuksessa selvitetään metsänomistajien suhtautumista ekosysteemi-palveluihin sekä niiden yhteistuotantoon ja kaupallistamiseen.

Raportti on osa Pellervon taloustutkimus PTT:n, Metsäntutkimuslaitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen vuosina 2009–2012 toteuttamaa ”Metsien ekosysteemipalveluiden yhteensovittaminen yhteistoimintaverkostoissa” -yhteistutkimushanketta. Hankkeen muiden osien tuloksia on esitelty julkaisuissa PTT raportteja 227 ja PTT työpapereita 140.

Tutkimusryhmään kuuluivat kirjoittajien lisäksi Jukka-Pekka Jäppinen ja Anna Tainio (Suomen ympäristökeskus), Marjatta Hytönen (Metsäntutkimuslaitos) sekä Matleena Kniivilä (Pellervon taloustutkimus PTT). Tutkimushanketta on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö METSO-ohjelman tutkimusrahoituksella. Tekijät kiittävät ministeriötä saamastaan tuesta.

Tutkimuksen ohjausryhmään kuuluivat erityisasiantuntija Katja Matveinen-Huju (pj. maa- ja metsätalousministeriö), tutkimuspäällikkö Erno Järvinen (Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK), tutkija Terhi Koskela (Metsäntutkimuslaitos), ohjelmapäällikkö Johanna Leinonen (Metsähallitus), johtaja Lauri Saaristo (Tapio), projektipäällikkö Saija Sirkiä (Suomen ympäristökeskus) sekä aluejohtaja Karen Wik-Portin (Suomen metsäkeskus). Kohdealueina tutkimuksessa oli METSO-yhteistoimintaverkostoja, yhteismetsiä ja maisemanhoitoalueita.

Tutkimuksen tekijät haluavat kiittää kaikkia edellä mainittuja henkilöitä ja tutkimuksessa mukana olleita verkostoja saamastaan kommentista ja arvokkaasta asiantuntija-avusta tutkimuksen aikana. Erityisesti haluamme kiittää lämpimästi kaikkia tutkimukseen osallistuneita metsänomistajia.

Helsingissä toukokuussa 2013

Pasi Holm
toimitusjohtaja

Paula Horne
tutkimusjohtaja

YHTEENVETO: YKSITYISMETSÄNOMISTAJIEN NÄKEMYKSET METSISTÄ SAATAVISTA HYÖDYISTÄ

Ekosysteemipalvelut ovat suomalaisille metsänomistajille vielä varsin vieras ja merkitykseltään epäselvä käsite. Myös omista mahdollisuuksista ekosysteemipalveluiden tuotannossa monella metsänomistajalla on epäselvyyttä, selviää PTT:n, SYKE:n ja Metlan yhteistutkimuksesta.

Ekosysteemipalveluita tunnistetaan paljon, myös tuotanto kiinnostaa

Tutkimuksen metsänomistajat tunnistivat kuitenkin metsissään runsaasti ekosysteemipalveluita. Puuntuotannon sekä marjastuksen ja sienestyksen tunnisti neljä viidestä metsänomistajasta. Muita yleisimmin tunnistettuja metsän tuottamia hyötyjä olivat eliöiden elinympäristö, maisema, metsäkulttuurin siirtäminen uudelle sukupolvelle sekä virkistys ja ulkoilu. Nämä hyödyt tunnisti noin kolme neljästä vastaajasta. Omissa metsissä harvoin tunnistetut ekosysteemipalvelut kuuluivat usein säätelypalveluihin.

Hyötyjen tärkeys vaihteli metsänomistajien arvioissa hyödyn saajan mukaan: Omalta kannaltaan tärkeimpänä ekosysteemipalveluna lähes puolet metsänomistajista piti puuntuotantoa. Yhteismetsäosakkaista liki kolmelle neljästä puuntuotanto oli tärkein hyöty. Lähiympäristölle tärkeimpinä hyötyinä metsänomistajat pitivät marjastusta ja sienestystä, virkistystä ja ulkoilua sekä riistanhoitoa. Yhteiskunnan kannalta tärkeimmiksi arvioitiin puuntuotanto ja hiilensidonta. Säätelypalvelut jäivät metsänomistajien arvioissa hyvin vähälle huomiolle.

Ekosysteemipalveluiden tuotannosta oli kiinnostunut lähes joka toinen metsänomistaja. Hiilensidontapalveluiden myynti kiinnosti metsänomistajia eniten. Lähes yhtä suuri kiinnostus kohdistui luontoarvojen myyntiin, maise- ma-arvokauppaan sekä metsän vuokraamiseen matkailukäyttöön. Keskimää- räistä kiinnostuneempia tuotannosta olivat korkeasti koulutetut, palkansaajat sekä itsenäiset yrittäjät.

Yhteistoiminta ekosysteemipalveluiden tuotannossa

Runsa puolet vastaajista oli kiinnostunut myös yhteistyöstä ekosysteemipalveluiden tuotannossa. Joka viidettä vastaajaa yhteistoiminta ei kiinnostanut ja loput olivat kannastaan epävarmoja. Yhteistoiminnalla metsänomistajat arveli-

vat saavansa aiempaa enemmän hyötyä metsiensä ekosysteemipalveluista. Yhteistoiminnan edellytyksinä nähtiin kuitenkin vapaaehtoisuus sekä mahdollisuus harjoittaa edelleen puuntuotantoa omissa metsissä.

Yhteistoimintaan kannustavia tekijöitä olivat oman päätäntävällän säilyminen, toiminnan tuomat tulot, luontoarvojen lisääntyminen sekä alueen viihtyvyyden paraneminen.

Ekosysteemipalveluiden kaupallistaminen

Ekosysteemipalveluiden kaupallistaminen oli toistaiseksi vähäistä vastaajien metsissä. Tyypillisin ulkopuolisten järjestämä toiminta oli metsästys. Lisäksi jonkin verran oli järjestetty urheilu- ja ulkoilutapahtumia sekä luontomatkoita. Korvausta järjestetystä toiminnasta oli saanut vain harva metsänomistaja. Useimmiten korvaus oli ollut metsästyssseuroilta saatua lihaa. Joskus oli maksettu pieni nimellinen rahakorvaus.

Joka kolmas metsänomistaja ei halunnut kaupallista toimintaa metsiinsä millään ehdoilla. Kaupallisesta toiminnasta kiinnostuneista neljä viidestä asetti toiminnan ehdoksi mahdollisuuden kieltää toiminta tarvittaessa. Saman verran metsänomistajia edellytti omien toimintamahdollisuuksien säilyvän ennallaan toiminnasta huolimatta. Rahallisen korvauksen asetti toiminnan edellytykseksi kaksi kolmesta kiinnostuneesta metsänomistajasta.

Ekosysteemipalveluista tarvitaan lisätietoa

Ekosysteemipalveluihin liittyvän tiedon tarve oli suuri. Vain neljännes vastaajista koki saaneensa asiasta riittävästi tietoa. Lisätietoa kaipasi joka toinen vastaaja. Etenkin omat mahdollisuudet ekosysteemipalveluiden tuotannossa kiinnostivat. Tärkeimmät tiedonsaantikanavat olivat olleet artikkelit sanoma- ja erikoislehdissä sekä radio ja TV. Myös Metsäkeskus ja metsänhoitoyhdistykset olivat olleet tärkeitä tietokanavia metsänomistajien tiedonsaannissa ekosysteemipalveluista.

METSO-ohjelma ei myöskään ollut metsänomistajille kovin tuttu, sillä siihen liittyi paljon tietotarpeita. Suurin lisätiedon tarve liittyi METSO-sopimuksen voimassaoloon, käyttörajoituksiin sekä korvauksiin.

Tutkimuksella tuotettiin tietoa yksityismetsänomistajien kiinnostuksesta ekosysteemipalveluiden tuotantoon ja yhteistoimintaan

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa yksityismetsänomistajien kiinnostuksesta ekosysteemipalveluiden tuottamiseen ja tuotteistamiseen yhteistyössä muiden metsänomistajien kanssa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää METSO-ohjelman vapaaehtoisten keinojen toimivuuden ja vaikutusten arvioinnissa. Tuloksia voidaan käyttää myös luonnonhoitoon liittyvän neuvonnan ja luonnonhoitohankkeiden sekä metsänomistajien yhteistoiminnan kehittämiseksi. PTT on toteuttanut tutkimuksen yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Metsäntutkimuslaitoksen kanssa.

Tutkimuksen otos perustui yhdeksään osaotokseen, jotka poimittiin niiden yhteistoimintaverkoston alueilta, joilla oli aiemmin haastateltu verkoston toimijoita ja koordinoijia. Koko otoksen muodosti yhteensä noin 1 300 metsänomistajaa Etelä- ja Lounais-Suomesta, Pohjanmaalta, Savosta ja Pohjois-Suomesta.

Otokseen poimituille metsänomistajille lähetettiin strukturoitu kyselylomake kesällä 2012. Hyväksytyjä vastauksia saatiin noin 360 kappaletta. Vastausaktiivisuus oli noin 29 prosenttia.

Yhteismetsien osakkaille lähetetty lomake poikkesi jonkin verran muille metsänomistajille lähetetystä lomakkeesta. Niiltä osin kuin kysymykset olivat yhteneväisiä, aineistot yhdistettiin ja kaikki vastaukset analysoitiin yhdessä.

SUMMARY: FINNISH PRIVATE FOREST OWNERS' (NIPFS') PERCEPTIONS OF FOREST ECOSYSTEM SERVICES

Ecosystem services seem to be quite an unknown and obscure concept for Finnish private forest owners (NIPFs). NIPFs are also widely unfamiliar with the opportunities offered by the production of ecosystem services. This comes out from the results of a study conducted jointly by Pellervo Economic Research PTT, Finnish Environment Institute, and The Finnish Forest Research Institute (Metla).

NIPFs recognize plenty of ecosystem services – production is of interest

Nevertheless, NIPFs of the study recognized a lot of ecosystem services in their forests. Four out of five NIPFs recognized timber production as well as berry picking and mushrooming. Other commonly recognized benefits of forest ecosystem were habitats for organisms, aesthetic values, cultural heritage values, and recreation and outdoor activities. These were recognized by three out of four respondents. Regulating services were the most infrequently identified services.

NIPFs' ranking of the benefits from forest ecosystem was subject to beneficiary: From their own point of view timber production was regarded as the most important benefit by a half of the NIPFs. Almost three out of four stakeholders of jointly owned forests regarded wood production as the most important ecosystem service for themselves.

For their neighborhood NIPFs ranked on top berry picking and mushrooming, recreation and outdoor activities as well as game. For the whole society NIPFs considered timber production and carbon binding the as most important benefits. Regulating services were not given much notice in NIPFs' ranking.

About a half of the NIPFs were interested in production of ecosystem services. The greatest interest fell on selling of carbon binding services. However, the interest was almost equal in trading nature or landscape values, and renting forest for tourism. The most interested NIPF groups were highly educated, wage earners, and entrepreneurs.

Joint production of ecosystem services

More than a half of the NIPFs were also interested in production of ecosystem services together with other NIPFs of the respective region. Every fifth was not interested in this kind of cooperation and the rest were uncertain. NIPFs believed that cooperation would enhance their gains from forest ecosystem services. However, volunteering and possibility to practice timber production normally besides joint activities were the main preconditions for the cooperation.

NIPFs found also important, that they can reserve the right to make own decisions as to their own forests. Further preconditions were gains from the activities, enhancing nature values, and improving attractiveness of the area.

Business opportunities in ecosystem services

Quite a few respondents had commercialized ecosystem services in their forests. The most typical activity arranged there by outside quarters was hunting. Sports and outdoor events, and nature tourism had been arranged in forests of some NIPFs. Only a few NIPFs had got any compensation for these activities. Usually, the compensation was meat from hunting clubs, sometimes a small amount of money.

Every third NIPF did not want any business-based activities in their forests under any circumstances. About 80 per cent of those interested in that kind of activities, would allow those only if they had the right to stop events if needed. An equal proportion of NIPFs presumed that their own operational conditions will remain unchanged regardless of the business activities. Compensation in money was a precondition for two out of three interested NIPFs.

More information of ecosystem services is needed

A half of the respondents required more information about ecosystem services. Only a quarter of them felt to have sufficiently information about the subject. NIPFs' own opportunities regarding the production of ecosystem services were of special interest. Main information channels in these issues were articles in newspapers and forestry and environmental magazines, as well as radio and TV. Important sources of information were also the Finnish Forest Centre and Forest Management Associations.

The Forest Biodiversity Programme METSO was not very familiar to NIPFs either. There existed also a considerable need for additional information. The main interest was in the validity of METSO agreement, restrictions on use of forest, and compensations.

The study produced information about NIPFs' interest in production of ecosystem services and related cooperation

The purpose of this study was to produce information about NIPFs' interest in production and commercializing of ecosystem services in cooperation with other NIPFs. The results of the study can benefit the assessment of effectiveness and impacts of voluntary METSO programme measures. They can also be used to develop extension and projects related to nature care. PTT has conducted this survey jointly with Finnish Environment Institute and The Finnish Forest Research Institute (Metla).

The sample consisted of nine subsamples, which were picked from the areas, where players and coordinators of cooperation networks were interviewed earlier. The sample consisted of 1,300 NIPFs all together covering southern, western, central and northern parts of Finland. A structured questionnaire was sent to selected NIPFs in summer 2012. The number of accepted responses was about 360 meaning a response rate of 29%.

Questionnaires sent to the stakeholders of jointly owned forests differed to some degree from those sent to other NIPFs. As far as the questions were identical the data were merged and analyzed as a whole.

Sisällys

YHTEENVETO: YKSITYISMETSÄNOMISTAJIEN NÄKEMYKSET METSISTÄ SAATAVISTA HYÖDYISTÄ.....	7
SUMMARY: FINNISH PRIVATE FOREST OWNERS' (NIPFS') PERCEPTIONS OF FOREST ECOSYSTEM SERVICES	10
1. JOHDANTO	15
1.1 Tutkimuksen tausta	15
1.2 Tutkimuksen tarkoitus	20
2. ANALYSOINTI- JA TUTKIMUSMENETELMÄT	21
3. TUTKIMUKSEN AINEISTO	22
3.1 Aineiston hankinta.....	22
3.2 Metsänomistajien ja tilojen taustapiirteet	23
4. KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	29
4.1 Metsänomistus ja metsien hoito	29
4.1.1 Mielenpitoet metsien käytöstä yleisesti.....	29
4.1.2 Metsänomistuksen tavoitteet.....	33
4.1.3 Metsiin liittyvä päätöksenteko	42
4.2 Ekosysteemipalveluiden tuotanto.....	44
4.2.1 Metsänomistajien metsissään tunnistamat ekosysteemipalvelut ja niiden tärkeys.....	44
4.2.2 Metsänomistajien kiinnostus ekosysteemipalveluiden tuotantoon	49
4.2.3 Ekosysteemipalveluiden tuotannon edistäminen.....	54
4.3 Yhteistoiminta	58
4.3.1 Metsänomistajien halukkuus yhteistoimintaan metsäluonnon hyödyntämiseksi	58
4.3.2 Hyötyjen kaupallistaminen ja sen edellytykset	66
4.3.3 Metsänomistajien yhteistyö organisaatioiden ja muiden tahojen kanssa.....	71
4.4 Metsänomistajien kiinnostus vapaaehtoiseen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla	73
4.5 Ekosysteemipalveluihin liittyvät tiedot ja tietotarpeet	78
4.5.1 Ekosysteemipalveluihin ja METSO-ohjelmaan liittyvä tiedon määrä.....	78
4.5.2 Tietolähteet ekosysteemipalveluihin liittyvissä asioissa	80
5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	84
5.1 Yhteenveto	84
5.2 Johtopäätökset	89

LÄHTEET	94
LIITE 1.....	98
LIITE 2.....	101
LIITE 3.....	104

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Ihminen hyötyy monin tavoin luonnon ekosysteemien tarjoamista palveluista eli luonnonvaroista ja erilaisista luonnon toiminnoista. Näitä hyötyjä kutsutaan myös ekosysteemipalveluiksi. Monet niistä ovat ihmisille sekä muulle elämälle elintärkeitä, koska toimeentulomme pohjautuu luonnonvarojen hyödyntämiseen ja nämä luonnonvarat ovat syntyneet luonnon toimintojen tuloksena. Osa näistä hyödyistä vaikuttaa ihmisiin epäsuorasti ja on siten vaikeasti havaittavissa tai mitattavissa. Metsien tarjoamia ekosysteemipalveluita ovat esimerkiksi raakapuu, riista ja keräilytuotteet sekä ekosysteemien toimintaan perustuvat moninaiset hyödyt, kuten ilmakehän hiilen sidonta, maaperän ravinteiden kierrätys, veden puhdistuminen sekä valumavesien ja tulvien säätely. (Kniivilä ym. 2011.)

Tehtäviensä mukaan ekosysteemipalvelut voidaan jakaa neljään eri ryhmään. Näitä ovat 1) tuotantopalvelut, jotka kattavat ihmisen suoraan hyödyntämät luonnonvarat, 2) säätelypalvelut, jotka ovat ihmisiä epäsuorasti hyödyttäviä (esim. hiilen sidonta ja ilmaston säätely), 3) kulttuuripalvelut eli ekosysteemien henkiset ja eettiset merkitykset, sekä muiden palveluiden ylläpitämiseen tarvittavat 4) tuki- ja ylläpitopalvelut kuten fotosynteesi ja ravinteiden kierto (Kniivilä ym. 2011).

Metsäiset ekosysteemit tuottavat kestäväällä tavalla esimerkiksi elinkeinoille välttämättömiä tuotteita (kuten raakapuu) ja palveluita (esim. ravinnekierto) sekä virkistysmahdollisuuksia ja maisema-arvoja. Metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen on aiheuttanut kiistoja Suomessa vuosikymmenien ajan (Hellström 2001). Uusien ekosysteemipalveluiden ja niiden arvon tunnistaminen (kuten virkistyskäyttö, luonnon monimuotoisuus, hiilinielut) nostavat esiin tarpeen sovittaa yhteen erilaisten ekosysteemipalveluiden hyödyntämistä. Avainasemassa tässä ovat rakenteet, jotka edistävät yhteistyötä ja kommunikointia eri käyttömuotojen ja toimijoiden välillä. (Esim. Jäppinen ym. 2004, Kaljonen ym. 2007.)

Taulukko 1. Esimerkkejä suomalaisten metsien tuottamista ekosysteemipalveluista

Tuotantopalvelut	Puu Bioenergia Marjat, sienet ja muut keräilytuotteet Riistaeläimet Puhdas vesi
Säätelypalvelut	Ilmastonmuutoksen torjunta, hiilen sidonta Veden puhdistus ja hengitettävä ilma Tulvien, myrskytuhojen, eroosion ehkäisy Maaperän tuottokyvyn ylläpito Melun torjunta Pölytyspalvelut Tautien ja tuholaisien torjunta
Kulttuuripalvelut	Maisema Ulkoilu, virkistys ja luontomatkailu Koulutus- ja kasvatusarvot Metsien merkitys taiteessa
Tukipalvelut	Fotosynteesi, ravinteiden, hiilen ja veden kierto, maanmuodostus

Lähde: Kniivilä ym. 2011

Metsäisten ekosysteemipalveluiden hyödyntämisen yhteensovittaminen on kuitenkin erittäin haasteellista, sillä Suomen metsistä noin 60 prosenttia on yksityisessä omistuksessa. (Hänninen & Sevola 2010.) Yksityisten henkilöiden omistamia, vähintään kahden hehtaarin suuruisia metsätiloja on Suomessa noin 347 000 kappaletta. Tilojen keskikoko on noin 30 hehtaaria. Yksityismetsänomistajien lukumäärä on kuitenkin huomattavasti suurempi eli lähes 740 000 metsänomistajaa, sillä samalla metsätilalla on usein enemmän kuin yksi omistaja. (Metsätilastollinen vuosikirja 2011).

Metsänomistajakunnan laajuudesta seuraa, että metsänomistajien arvot, asenteet ja metsänomistuksen tavoitteet vaihtelevat paljon. Näitä on selvitetty useissa tutkimuksissa, mutta pääosin melko yleisellä tasolla tai tiettyyn aihepii-

riin liittyvänä (esim. Rämö ym. 2012, Hänninen ym. 2011, Karppinen ym. 2002, Tilli ym. 2009, Rämö & Toivonen 2009).

Ekosysteemipalveluiden tuotanto yksityismailla

Metsäekosysteemipalveluiden yhteistuotantoon yksityismailla on kehitetty ohjauskeinoja viime vuosien aikana. METSO-ohjelmissa (2003–2007 sekä 2008–2016) metsänomistajien yhteistyöhön perustuvien yhteistoimintaverkostohankkeiden avulla on kehitetty uusia toimintatapoja monimuotoisuuden suojelun ja hyödyntämisen käytännön toteuttajille. Yhteistoimintaverkostojen tavoitteena on, että metsänomistajat kehittävät aktiivisesti toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuutta ja sen hyödyntämiseen liittyvää elinkeinotoimintaa (Valtioneuvoston periaatepäätös 2008). Yhteistoimintaverkostot perustuvat metsänomistajien vapaaehtoisuuteen ja verkostoihin voivat osallistua yksityismetsänomistajien ohella myös muut metsänomistajatahot.

Nykyisten luonnonsuojelualueiden läheisyys mainitaan parhaana edellytyksenä yhteistoimintaverkostoille, joiden päätavoitteena on laajojen ja kytkeytyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden tai elinympäristöjen muodostaminen. METSO yhteistoimintaverkostojen arviointiraporteissa tuodaan esille, että metsänomistajien keskeinen asema hankkeiden toiminnassa ei ole toteutunut. Edelleen kehoitetaan etsimään keinoja edistää maanomistajien ja muiden paikallisen tason toimijoiden välistä yhteistyötä (Laita ym. 2012, Primmer & Keinonen 2006, Mönkkönen & Primmer 2006, Rantala ym. 2012).

Muita yksityisten metsänomistajien yhteistoimintaan perustuvia ekosysteemipalveluita tuottavia toimintamalleja ovat muun muassa valtakunnalliset ja maakunnalliset maisema-alueet. Luonnonsuojelulain 32 §:n mukainen maisema-alue voidaan perustaa luonnon- tai kulttuurimaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Maisema-alue eroaa luonnonsuojelualueesta siinä, että maisema-alueella ei ole tavoitteena suojella alkuperäistä luontoa, vaan esimerkiksi ihmisen viljelemällä ja rakentamalla muokkaamaa ympäristöä (Luonnonsuojelulaki 1996).

Myös yksityisten maanomistajien muodostamat yhteismetsät ja yhtymät mahdollistavat eri käyttömuotojen suunnittelun laajoilla metsäalueilla. Yhteismetsien osuus Suomen metsäpinta-alasta on kaksi prosenttia ja yhtymien yhdeksän prosenttia (Metsätilastollinen vuosikirja 2011). Rämön ym. (2007) tutkimuksen mukaan vain pieni osa metsänomistajista on kiinnostunut metsien yhteisomistusmuodoista. Yhteisomistusta kannattivat kuitenkin hieman

keskimääräistä useammin sellaiset metsänomistajat, joilla tavoitteena olivat säännölliset puunmyyntitulot tai luonnonsuojelu.

Ekosysteemipalveluihin ja metsänomistajien tavoitteisiin liittyvä tutkimus

Metsien ekosysteemipalveluiden arvottamiseen liittyvää tutkimusta on Suomessa tehty jonkin verran. Etenkin metsiensuojelun taloudellista arvoa on tutkittu (esim. Horne 2008, Ovaskainen & Kniivilä 2006, Kniivilä 2004, Lehtonen ym. 2003, Pouta ym. 2000, Rekola ym. 2000, Horne ym. 1997). Metsätalouden vesistövaikutuksia on arvioinut esimerkiksi Matero (2002). Metsien virkistyskäytön tai maiseman arvoa ovat arvioineet esimerkiksi Tyrväinen (1999), Pouta ym. (2006) ja Ovaskainen ym. (2001). Metsien tuottamia eri hyötyjä ja niiden kokonaisarvoa on tutkinut muun muassa Saastamoinen (1995, 1997) ja ekosysteemipalveluiden arvottamista Matero ym. (2003)

Metsän tuottamien hyötyjen arvon määrittäminen on kuitenkin vain osa taloudellista kysymystä. Arvo kertoo hyödykkeen tärkeydestä, mutta se ei tee siitä vielä markkinoitavaa tuotetta. Markkinoiden luomista metsien markkinattomille ekosysteemipalveluille ei ole Suomessa vielä laajemmin tutkittu. Poikkeuksena on Kniivilä ym. (2011) katsaus ekosysteemipalveluiden tuotteistamisesta, joka on tehty osana samaa tutkimusprojektia tämän raportin kanssa. Aikaisemmin on julkaistu Naskalin ym. (2006) ympäristöministeriön toimeksiannosta laatima raportti biologisesta monimuotoisuudesta talouskysymyksenä. Raportissa annetaan myös joitakin konkreettisia suosituksia markkinoiden luomiseksi.

Metsänomistajien asenteista ja tavoitteista on melko runsaasti tutkimuksia. Karppinen (2000) on jakanut metsänomistajat erilaisiin tavoiteryhmiin metsänomistukseen liittyvien arvostusten mukaan. Metsänomistajien jakautumista tavoitteiden suhteen on selvitetty myös Metlan Metsänomistaja 2000-tutkimuksessa (Karppinen ym. 2002) sekä Metsänomistaja 2010-tutkimuksessa (Hänninen ym. 2011). Horne ym. (2004) on tutkinut metsänomistajien näkemyksiä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Myös kaikissa PTT:n metsänomistajatutkimuksissa 2000-luvulla on selvitetty, millaisia arvoja ja asenteita metsänomistajat liittävät metsänomistukseensa (esim. Tilli ym. 2009, Rämö & Toivonen 2009, Rämö & Tilli 2007, Järvinen ym. 2006, Lindroos 2005). Näissä tutkimuksissa arvo- ja asennekysymykset ovat kuitenkin toimineet vain selittävinä tekijöinä.

Tutkimusten mukaan metsänomistajista lähes joka kolmannella on useita erilaisia tavoitteita metsänomistukselleen. Joka neljäs metsänomistaja korostaa

virkestystä ja luontoarvoja metsänomistuksessaan. Noin joka viidennelle metsät ovat tärkeitä työtilaisuuksien, kotitarvehyötyjen sekä ulkoilumahdollisuuksien vuoksi. Metsien tuomaa taloudellista turvaa painottaa noin joka kuudes metsänomistaja. Joka kymmenennellä metsänomistajalla ei ole metsänomistuksessaan mitään selkeää tavoitetta. Noin joka viidennelle metsänomistajalle metsänomistus merkitsee ennen kaikkea taloudellista turvaa esimerkiksi vanhuuden varalle. (Hänninen ym. 2011). Metsäomaisuus koostuu näin ollen alueista, joilla eri käyttömuotoja sovitetaan yhteen metsänomistajan päätöksellä sekä alueista, jotka ovat erikoistuneet johonkin tiettyyn käyttötarkoitukseen.

Tutkimuksissa on myös tullut selvästi esiin, että metsänomistajille on tärkeää saada itse päättää omiin metsiinsä liittyvistä asioista. Tämän vuoksi esimerkiksi joka toiselle metsänomistajalle on lähes mahdotonta ajatella yhteisomistusta omien metsiensä kohdalla. Metsänomistajat arvioivat kuitenkin, että luonnonsuojelussa yhteisomistus voisi olla hyödyllisempää kuin muissa metsissä tapahtuvissa toiminnoissa. (Rämö & Tilli 2007.)

Tutkimustietoa metsänomistajien yhteistyöhalukkuudesta palveluiden tuotannossa tarvitaan

Erilaisten ekosysteemipalveluiden tuottaminen yhtä aikaa samalla alueella on helpompaa, kun kyseessä on laaja alue. Kaikkia mahdollisia ekosysteemipalveluita ei tämän vuoksi pystytä usein tuottamaan yhden tilan alueella. Varsinkin eteläisessä Suomessa ekosysteemipalveluiden tuottaminen tapahtuu pääosin yksityismetsissä. Siksi on tärkeää, että maanomistajille tarjotaan tietoa yhteistoiminnan hyödyistä ja kannustetaan yhteistoimintaan. (Kniivilä ym. 2011.)

Vaikka metsänomistajien asenteita metsän eri käyttömuotoihin onkin selvitetty, metsänomistajien kiinnostusta ekosysteemipalveluiden tuotteistamiseen tai palveluiden tuottamiseen yhteistyössä muiden metsänomistajien kanssa ei ole tutkittu. Tällaiselle tiedolle tulee olemaan jatkossa entistä suurempi tarve, jotta voidaan kehittää työkaluja metsänomistajien neuvontaan ja motiivointiin ekosysteemipalveluihin ja niiden tuotantoon liittyvissä asioissa.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tämä tutkimus on osa laajempaa tutkimuskokonaisuutta ”Metsien ekosysteemipalveluiden yhteensovittaminen yhteistoimintaverkostoissa”. Tämän osahankkeen tarkoitus on tuottaa tietoa postikyselyn keinoin maanomistajien asenteista metsien hoitoa ja erilaisten ekosysteemipalveluiden tuotantoa kohtaan. Lisäksi tutkimuksessa on pyritty selvittämään maanomistajien suhtautumista erilaisiin yhteistoimintamuotoihin ekosysteemipalveluiden tuotannossa. Tavoitteeseen pyrittiin hakemalla vastauksia seuraaviin täsmennettyihin kysymyksiin:

1. Mikä vaikuttaa metsänomistajien halukkuuteen osallistua yhteistyöhön ekosysteemipalveluiden yhteensovittamiseksi?
2. Millaisia odotuksia maanomistajat kohdistavat yhteistoimintaan ja erilaisiin yhteistoimintamuotoihin?
3. Kuinka yhteistoiminta käynnistyy yhteistoimintaverkostoissa ja millaisin ehdoin?
4. Millaiset maanomistajat lähtevät mukaan yhteistoimintaan?

Saatujen tulosten perusteella kuvataan metsänomistajien metsänomistukseen liittämiä tavoitteita ja metsien nykykäyttöä. Tulokset antavat tietoa myös metsänomistajien tiedoista ja kiinnostuksesta ekosysteemipalveluiden tuotantoa kohtaan sekä halukkuudesta yhteistyöhön tällaisten palveluiden tuottamiseksi.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää METSO-ohjelman vapaaehtoisten keinojen toimivuuden ja vaikutusten arvioinnissa. Tuloksia voidaan käyttää myös luonnonhoitoon liittyvän neuvonnan ja luonnonhoitohankkeiden sekä metsänomistajien yhteistoiminnan kehittämisessä. Saatu tieto hyödyttää lisäksi vastaavanlaisten yhteistyöhankkeiden kehittämistä.

PTT on toteuttanut tutkimushankkeen yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Metsäntutkimuslaitoksen kanssa.

2. ANALYSOINTI- JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Aineisto analysoitiin SPSS 19.0 tilasto-ohjelmalla. Metsänomistajien taustapiirteitä ja mielipiteitä kuvattiin suorien jakaumien ja keskiarvojen avulla.

Muuttujien välisiä riippuvuuksia selvitettiin ristiintaulukoinneilla. Ristiintaulukointien avulla pyrittiin selvittämään mahdollisia eroja taustapiirteiltään erilaisen metsänomistajien mielipiteissä ekosysteemipalveluiden tuotantoon liittyvissä asioissa sekä halukkuudessa yhteistoimintaan. Muuttujien välistä riippuvuutta ristiintaulukoinneissa testattiin χ^2 -testillä. Raportoinnissa esitetään ainoastaan tulokset, joissa virhetulkinnan riski tilastollisen riippuvuuden olemassaolosta on korkeintaan 10 prosenttia ($p \leq 0,1$).

Asenteiden analysoinnissa hyödynnettiin faktorianalyysiä, jossa asenne-muuttujien vaihtelua pyritään kuvaamaan pienemmällä määrällä uusia muuttujia eli faktoreita. Faktorit muodostetaan alkuperäisistä muuttujista etsimällä havaittujen muuttujien taustalla oletettuina olevia piileviä asenteita, joista ei ole saatavissa suoria havaintoja (Ranta ym. 1992). Tämän tutkimuksen faktorianalyysit perustuvat Maximum likelihood -menetelmään (Varimax-rotatointi). Vastaajien ryhmittelyssä käytettiin K-means clustering menetelmää.

Kyselylomakkeessa muuttujia mitattiin pääasiassa 5-portaisella asteikolla (5, 4, 3, 2, 1). Tulosten raportoinnissa asteikko on joidenkin kysymysten kohdalla muutettu 3-portaiseksi siten, että arvot 4 ja 5 on yhdistetty arvoksi 3, 3 on saanut arvon 2 ja arvot 1 ja 2 on yhdistetty arvoksi 1. Arvojen yhdistämisellä pyritään selkiyttämään tulosten esittämistä. Analyysit ja niiden tulkinta perustuvat kuitenkin alkuperäisellä 5-portaisella asteikolla mitattuihin muuttujiin.

Kyselytutkimukseen liittyy aina tiettyjä riskejä, jotka on syytä ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa. Tulokset saattavat olla herkkiä kysymyksen muotoilulle ja asetelulle. Vastaajat saattavat lisäksi pyrkiä miellyttämään kysyjää ja vastaavat siten kuin olettavat kysyjän toivovan.

3. TUTKIMUKSEN AINEISTO

3.1 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aineisto kerättiin postikyselyllä niiden yhteistoimintaverkostojen alueelta, joilla oli haastateltu yhteistoimintaverkostojen toimijoita ja koordinoijia. Asiantuntijahaastatteluista on julkaistu erillinen työpäpaperi (Rämö ym. 2012). Kohdealueina oli METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostohankkeita, luonnonsuojelulakiin perustuvia maisemanhoitoalueita sekä yhteismetsiä, kaikkiaan yhdeksän eri aluetta. Osaotoksia poimittiin siten yhdeksän kappaletta.

Koko otoksen muodosti noin 1 300 yhteistoimintaverkoston kuuluvaa metsänomistajaa Etelä- ja Lounais-Suomesta, Pohjanmaalta, Savosta sekä Pohjois-Suomesta. Metsänomistajista 55 jäi tavoittamatta, joten lopullinen otoskoko oli 1 247 metsänomistajaa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin strukturoitua kyselylomaketta käyttäen. Ruotsinkielisiä metsänomistajia varten lomake käännettiin ruotsiksi. Postikysely toteutettiin kesällä 2012. Aineiston keruu käsitti varsinaisen postituksen lisäksi kaksi muistutuspostitusta, joista toinen oli kortti. Kyselyyn saatiin yhteensä 365 vastausta (29,2 %). Osa lomakkeista palautettiin kuitenkin puutteellisesti täytettyinä, joten hyväksytyjä vastauksia saatiin 359 vastaajalta. Vastausprosentiksi muodostui siten 28,7 %. METSO-verkostojen aineisto käsitti 103 hyväksytyä vastausta (otos 322 metsänomistajaa). Maisemanhoitoalueilta hyväksytyjä vastauksia saatiin 119 (otos 597 metsänomistajaa). Yhteismetsien aineisto käsitti 137 osakkaan vastaukset (otos 328 osakasta).

Yhteismetsien osakkaille lähetetty lomake poikkesi joiltakin osin muiden verkostojen alueille lähetetystä lomakkeesta. Tulosten raportoinnissa yhteismetsiä käsitellään tämän vuoksi osittain omana ryhmänä ja muita yhteistoimintaverkostoja omana ryhmänään. Niiltä osin kuin lomakkeen kysymykset olivat yhteneväisiä, aineistoja on yhdistetty ja kaikkien verkostojen vastauksia on analysoitu yhdessä.

Verkostoilla oli mahdollisuus lisätä yhteisten kysymysten lisäksi omia kysymyksiä lomakkeeseen. Näitä kysymyksiä ei tarkastella tässä raportissa siltä osin kuin ne eivät sisältyneet kaikkiin lomakkeisiin.

3.2 Metsänomistajien ja tilojen taustapiirteet

Metsänomistajien taustapiirteet METSO-verkostoissa ja maisemanhoito-alueilla

Kyselyyn vastanneet METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat olivat hieman vanhempia kuin metsänomistajat keskimäärin. (Taulukko 2). Yliedustettuina aineistossa olivat miehet, eläkeläiset ja vakinaisesti tilalla asuvat. Palkansaajat ja sijaintikunnan ulkopuolella asuvat metsänomistajat olivat puolestaan aliedustettuina.

Noin joka kolmannella vastaajalla oli sivutoiminen ammatti, joka yleisimmin oli maa- tai metsätalousyrittäjä. Maataloutta harjoitti päätoimisesti vajaa neljännes vastaajista ja sivutoimisesti noin joka kuudes. Tulos on hieman ristiriitainen, koska ammattiasemansa maa- ja metsätalousyrittäjäksi ilmoitti vain 18 prosenttia vastaajista. Onkin mahdollista, että osa eläkeläisistä laskee itsensä myös maatalousyrittäjäksi.

Taulukko 2. METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien ja tilojen taustapiirteiden vertailu koko metsänomistajakuntaan.

	Tutkimuksen metsän- omistajat	Metsänomistajat keskimäärin ¹
	keskiarvo	
Ikä, vuotta	63	60
	% omistajista/tiloista	
Sukupuoli		
Mies	78	75
Nainen	22	25
Ammattikoulutus		
Ei tutkintoa	30	32
Ammattikoulu tai vastaava	34	35
Ammattikorkea/Opisto	24	21
Akateeminen	12	12
Ammattiasema		
Palkansaaja	24	30
Maa- tai metsätalousyrittäjä	18	16
Muu itsenäinen yrittäjä	6	7
Eläkeläinen	52	45
Muu	-	2
Sivutoiminen ammatti		
Maa- tai metsätalousyrittäjä	24	
Muu itsenäinen yrittäjä	7	
Muu *)	6	
Ei sivutoimista ammattia	63	
Maatalouden harjoittaminen		
Kyllä päätoimisesti	23	
Kyllä sivutoimisesti	16	
Ei	61	
Tilalla asuminen		
Vakinaisesti tilalla	56	42
Muualla tilan sijaintikunnassa	18	22
Sijaintikunnan ulkopuolella	26	35
Asuinympäristö		
Maaseutu	56	55
Taajama / alle 20 000 as. kaupunki	19	19
Kaupunki yli 20 000as.	25	26
Havaintoja, kpl **)	66–221	6 030–6 318

*) Muina sivutoimisina ammatteina mainittiin: Maatalouslomittaja, timpuri, eläkeläinen, toimistos sihteeri, virkamies, ammatinharjoittaja, ammattimies.

**) Havaintojen määrä vaihteli eri kysymyksissä.

¹ Hänninen ym. 2011

Tiloja kuvaavat piirteet

Tilakoko tutkimuksen metsänomistajilla oli METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla selvästi keskimääräistä suurempi (Taulukko 3). Myös peltoa näillä metsänomistajilla oli enemmän kuin metsänomistajilla keskimäärin, mutta vähemmän kuin keskimääräinen peltoala Suomessa (n. 36 ha) (Maatilastollinen vuosikirja 2010). Voimassa oleva metsäsuunnitelma ei ollut tutkimuksen metsänomistajilla yhtä yleinen kuin metsänomistajilla keskimäärin.

Taulukko 3. METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien tiloja kuvaavat piirteet ja vertailu koko metsänomistajakuntaan.

		Tutkimuk- sen metsä- tilat	Koko maa ²
Metsäala, ha	keskimäärin	54	35
Peltoala, ha	keskimäärin	19	12
Tilan hallinta-aika, vuotta keskimäärin		23	22
Omistusmuoto, % tiloista			
Perheomistus		77	76
Yhtymä		15	12
Perikunta		8	12
Jäsenten lukumäärä yhtymissä / perikunnissa, keskimäärin		3/3	3 / 4
Tilalla voimassa oleva metsäsuunni- telma, % tiloista		Kyllä	60
		Ei	41
		Ei osaa sanoa	7
Metsäsuunnitelma ollut keskimäärin vuotta		12	
Havaintoja, kpl ¹⁾		136–216	6 314–6 318

¹⁾ Havaintojen määrä vaihteli eri kysymyksissä.

² Hänninen ym. 2011

Puunmyynnit

METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat olivat myyneet puuta harvemmin kuin metsänomistajat keskimäärin (Taulukko 4). Myös myydyt puumäärät olivat jonkin verran pienempiä. Keskimäärin puunmyyntitulot muodostivat reilun kuudenneksen vastaajien kokonaistuloista.

On kuitenkin huomattava, että tarkastelujaksot poikkeavat toisistaan, eivätkä siten ole täysin vertailukelpoisia. METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden tarkastelujaksoon sisältyy hyvin heikkoja puukauppavuosia, kun taas vertailujaksoon niitä ei sisälly. Erityisesti vuonna 2009 puukauppoja tehtiin poikkeuksellisen vähän (Metsätilastollinen vuosikirja 2011).

Taulukko 4. METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien puunmyynnit ja vertailu koko metsänomistajakuntaan.

	Tutkimuksen metsätilat	Koko maa ³
	% metsänomistajista	
Puunmyynnit vuonna 2007–2011		(v. 2004–08)
On myynyt	48	62
Ei ole	47	38
Ei osaa sanoa	5	
	keskiarvo	
Myyty puumäärä, m ³ /ha/v	2,0	3,5
Puunmyyntitulojen osuus kokonaistuloista, keskimäärin %	15	
Havainnot, kpl ^{*)}	80–209	4456–5 517

^{*)} Havaintojen määrä vaihteli eri kysymyksissä.

Yhteismetsäosakkaiden taustapiirteet

Yhteismetsäosakkaat poikkesivat muista vastaajista tilastollisesti merkitsevästi ammattikoulutuksen, sivutoimisen ammatin sekä asuinympäristön suhteen (Taulukko 5). Koulutukseltaan yhteismetsäosakkaat olivat hieman korkeammin koulutettuja kuin muut vastaajat. Sivutoiminen ammatti yhteismetsäosakkailla oli hieman harvemmin kuin muilla metsänomistajilla. Sivutoimisten maa- tai

³ Hänninen ym. 2011

metsätalousyrittäjien osuus oli kuitenkin likimain yhtä suuri molemmissa ryhmissä. Yhteismetsäosakkaat asuivat taajamissa selvästi yleisemmin kuin muut metsänomistajat, joiden keskuudessa kaupunkilaisten osuus oli puolestaan yhteismetsäosakkaita suurempi.

Taulukko 5. Yhteismetsien osakkaiden taustapiirteet ja vertailu tutkimuksen muihin metsänomistajiin

	Tutkimuksen yhteismetsäosakkaat	Tutkimuksen muut metsänomistajat
	keskiarvo	
Ikä, vuotta	62	63
	% osakkaista/omistajista/tiloista	
Sukupuoli		
Mies	76	78
Nainen	24	22
Ammattikoulutus***		
Ei tutkintoa	18	30
Ammattikoulu tai vastaava	37	34
Ammattikorkea/Opisto	21	24
Akateeminen	24	12
Ammattiasema		
Palkansaaja	26	24
Maa- tai metsätalousyrittäjä	18	18
Muu itsenäinen yrittäjä	5	6
Eläkeläinen	49	52
Muu	2	-
Sivutoiminen ammatti*		
Maa- tai metsätalousyrittäjä	25	24
Muu itsenäinen yrittäjä	3	7
Muu ¹⁾	2	6
Ei sivutoimista ammattia	70	63
Tilalla asuminen		
Vakinaisesti tilalla	-	56
Yhteismetsän / tilan sijaintikunnassa	16	18
Sijaintikunnan ulkopuolella	84	26
Asuinympäristö**		
Maaseutu	47	56
Taajama / alle 20 000 as. kaupunki	25	19
Kaupunki yli 20 000as.	12	25
Havaintoja, kpl ¹⁾	118–137	66–221

¹⁾ Havaintojen määrä vaihteli eri kysymyksissä.
Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

Yleisimmin osakkaat olivat liittyneet yhteismetsään ostamalla osakastilan, liittyneet perustettavaan uuteen yhteismetsään tai perineet yhteismetsäosuuksia (Taulukko 6). Vain harva oli liittynyt yhteismetsään liittämällä omat metsänsä olemassa olevaan yhteismetsään.

Tutkimuksen yhteismetsäosakkaille oli tyypillistä myös muu metsänomistus osakkuuden ohella. Kaksi kolmesta vastaajasta omisti metsää yhteismetsäosakkuuden rinnalla. Keskimäärin muun metsäomaisuuden pinta-ala oli runsaat 21 hehtaaria.

Taulukko 6. Yhteismetsään liittymisen tapa sekä muu metsänomistus

	Yhteismetsä- osakkaat
Yhteismetsään liittyminen, % vastaajista	
Metsä liitetty olemassa olevaan yhteismetsään	1
Metsä liitetty perustettavaan yhteismetsään	28
Yhteismetsäosuuksia saatu perintönä / lahjana	26
Ostettu yhteismetsäosuuksia	15
Ostettu osakastila	30
Yhteismetsäosakkuuden kesto, keskimäärin vuotta	16
Muu metsänomistus (osakkuuden lisäksi)	
Kyllä	67
Ei	33
Muun metsäomaisuuden pinta-ala, keskimäärin ha	21,3
Havaintoja, kpl ^{*)}	117–137

^{*)}Havaintojen määrä vaihteli eri kysymyksissä.

4. KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Metsänomistus ja metsien hoito

4.1.1 Mielenpiteet metsien käytöstä yleisesti

Sekä METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajilta että yhteismetsien osakkailta kysyttiin yleisesti metsien käytöstä. Tämän kysymyksen analysoinnissa on siten käytetty kaikkien yhteistoimintaverkoston yhdistettyä aineistoa.

Neljä viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, että metsien hoidolla on turvattava teollisuuden puunsaanti Suomessa (Taulukko 7). Lähes saman verran vastaajia oli sitä mieltä, että metsänomistajien tulee saada itse päättää metsänuudistamisen ajankohta ja tapa. Puun energiakäytön lisäämistä piti tärkeänä niin ikään lähes neljä viidennestä.

Kolme neljästä metsänomistajasta oli sitä mieltä, että talousmetsien ohella tarvitaan myös suojelumetsiä, mutta ensisijainen käyttö on talouskäyttö. Vajaa puolet metsänomistajista kannatti puuntuotannon ohella metsän muidenkin arvojen kaupallista hyödyntämistä.

Vaikka suurin osa metsänomistajista piti tärkeänä ottaa metsien hoidossa huomioon myös suojelu-, monimuotoisuus- ja virkistysnäkökohdat, näitä ei pidetty kuitenkaan metsien tärkeimpinä tehtävinä. Yli puolet vastaajista ei pitänyt metsiä ensisijaisesti virkistys- ja ulkoilupaikkoina. Useampi kuin joka toinen ei myöskään pitänyt tarpeellisena säilyttää vanhoja metsiä tai metsämaisemaa asutusten läheisyydessä koskemattomina.

Taulukko 7. Metsänomistajien mielipiteet metsien käytöstä yleisesti.

Väittämä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä
	% metsänomistajista		
Metsiä tulee hoitaa niin, että metsäteollisuuden puunsaanti voidaan turvata maassamme	86	10	4
Metsänomistajalla pitäisi olla vapaus päättää, millä tavalla ja minkä ikäisenä haluaa uudistaa metsänsä	84	11	5
Puun energiakäyttöä tulisi lisätä merkittävästi	79	16	5
Suomessa tarvitaan sekä talous- että suojelumetsiä	76	17	7
Metsät tulee pitää ensisijaisesti talouskäytössä	75	15	10
Metsiä tulee käyttää monipuolisesti (taloudellisesti, virkistykseen ja luonnonsuojeluun)	70	19	11
Metsiä tulee käyttää niin, että mahdollisimman paljon maaseudun ihmisiä työllistyy	69	24	7
On tärkeää ottaa monimuotoisuus huomioon talousmetsissä jättämällä säästöpuita hakkuualalle	68	19	13
Toimenpiteet metsissä tulee tehdä siten, että marjastus- ja sienestysmahdollisuudet säilyvät	64	18	18
On tärkeää, että suojelumetsiä on koko Suomessa	63	20	17
Vain taloudellisesti kannattava metsätalous on järkevää	62	20	18
Metsien vaikutus henkiseen hyvinvointiin tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon metsien käytössä	57	30	13
Toimenpiteet metsissä tulee tehdä ilman raskaita koneita	50	24	26
Metsien muutkin kuin puuntuotannolliset arvot pitäisi hyödyntää kaupallisesti	47	33	20
Avohakkuut pitäisi kieltää kokonaan	36	17	47
Myös kannot tulisi ottaa hakkuualalta energiakäyttöön	29	25	46
Metsämaisema pitäisi säilyttää asutusten läheisyydessä koskemattomana	28	20	52
Vanhat metsät pitäisi säilyttää koskemattomina	24	21	55
Metsät ovat ensisijaisesti ulkoilu- ja virkistyspaikkoja	21	22	57
Hakkuut tulee keskittää sinne, missä asutusta on vähän	21	29	50

Erot metsänomistajien mielipiteissä verkostoittain

Selvimmät erot esiintyivät yhteismetsäosakkaiden ja muiden metsänomistajien välillä (Taulukko 8). Yhteismetsäosakkaat korostivat muita useammin metsäteollisuuden puunsaannin turvaamista, metsien talouskäyttöä ja maaseudun ihmisten työllistymistä. Kantojen energiakäyttö sai myös yhteismetsän osakailta kannatusta useammin kuin muilta vastaajilta. Kaikkiaan yhteismetsien osakkaat tuntuivat korostavan metsien monikäyttöä enemmän kuin muut, sillä heille metsien monipuolinen käyttö oli selvästi useammin tärkeää kuin muille vastaajille. Lisäksi yhteismetsien osakkaat olivat muita yleisemmin sitä mieltä, että Suomessa tarvitaan sekä talous- että suojelumetsiä.

Maisemanhoitoalueiden metsänomistajat puolestaan erottuivat muista vastaajista metsien ulkoilu- ja virkistyskäytön suhteen. Tässä ryhmässä ulkoilu- ja virkistyskäyttöä korostettiin selvästi useammin kuin muiden vastaajien keskuudessa. Muilta osin METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien mielipiteet olivat hyvin lähellä toisiaan.

Taulukko 8. Metsänomistajien välisiä eroja eri verkostoissa metsien käyttöön liittyvissä mielipiteissä

Väittämä	METSO- verkosto	Maise- man- hoito- alue	Yhteis- metsä
	% metsänomistajista		
Metsät ensisijaisesti ulkoilu- ja virkis- tyspaikkoja*			
Samaa mieltä	16	28	18
Ei samaa eikä eri mieltä	22	28	18
Eri mieltä	62	44	64
Metsät tulee pitää ensisijaisesti talous- käytössä**			
Samaa mieltä	69	69	85
Ei samaa eikä eri mieltä	18	18	9
Eri mieltä	13	13	6
Metsiä tulee käyttää siten, että maaseu- dun ihmisiä työllistyy mahdollisimman paljon***			
Samaa mieltä	62	63	79
Ei samaa eikä eri mieltä	24	34	16
Eri mieltä	14	3	5
Metsänomistajalla tulee olla vapaus päättää, miten ja minkä ikäisenä met- sänsä uudistaa**			
Samaa mieltä	87	86	80
Ei samaa eikä eri mieltä	9	10	13
Eri mieltä	4	4	7
Metsiä tulee hoitaa niin, että metsäteol- lisuuden puunsaanti voidaan turvata**			
Samaa mieltä	80	81	95
Ei samaa eikä eri mieltä	15	14	4
Eri mieltä	5	5	1
Vanhat metsät pitäisi säilyttää koske- mattomina*			
Samaa mieltä	27	28	20
Ei samaa eikä eri mieltä	17	18	26
Eri mieltä	56	54	54
Metsiä tulee käyttää monipuolisesti**			
Samaa mieltä	60	65	81
Ei samaa eikä eri mieltä	23	22	13
Eri mieltä	17	13	6
Myös kannot tulisi nostaa hakkuualalta energiakäyttöön*			
Samaa mieltä	22	29	33

	Ei samaa eikä eri mieltä	34	29	16
	Eri mieltä	44	42	51
Suomessa tarvitaan sekä talous- että suojelumetsiä**				
	Samaa mieltä	72	74	81
	Ei samaa eikä eri mieltä	15	20	16
	Eri mieltä	13	6	3

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

Metsien käytön ulottuvuudet

Metsien käyttöön liittyviä asenteita tarkasteltiin myös faktorianalyysin avulla. Analyysissä näkemysten taustalla havaittiin neljä eri asenneulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet olivat: 1) metsien virkistys- ja ulkoilukäytön turvaaminen, metsämaiseman säilyttäminen ja kevyet hakkuumenetelmät, 2) metsien monipuolinen käyttö, 3) metsien taloudelliset arvot sekä puuntuotanto, sekä 4) metsien monipuolinen hyödyntäminen kaupallisesti. Saatu faktoriratkaisu on esitetty tarkemmin Liitteessä 1.

4.1.2 Metsänomistuksen tavoitteet

Metsänomistuksen tavoitteiden tulokset perustuvat METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien vastauksiin. Niissä kotitarvepuiden saaminen omasta metsästä oli yleisin yksittäinen tavoite metsänomistajille (Taulukko 9). Tämä tavoite oli tärkeä lähes neljälle viidestä metsänomistajasta. Lähes yhtä yleisiä tavoitteita olivat mahdollisuus tehdä metsänhoitotöitä omassa metsässä, metsä elinympäristönä sekä marjastus- ja sienestysmahdollisuuksien tarjoajana. Näitä tavoitteita korosti noin kolme neljästä metsänomistajasta. Kaikkein vähiten annetuista vaihtoehdoista metsänomistajat ajattelivat kiinteistön arvonnousua omistuksessaan.

Taulukko 9. Omaan metsänomistukseen liittyvät tavoitteet

Väittäjä	Tärkeä	Ei tärkeä eikä merkityksellön	Merkityksen
	% metsänomistajista		
Metsästäni saa kotitarvepuut	77	10	13
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden tehdä metsänhoitotöitä	73	18	9
Metsäni on osa vapaa-ajanvietto- tai asuinympäristöäni	72	16	12
Metsäni tarjoaa marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia	72	16	12
Metsäni tarjoaa minulle ulkoilumahdollisuuksia (esim. kävely, lenkkeily, retkeily)	67	19	14
Metsämaan omistamisella on minulle itseisarvoa (esim. sukutila)	67	20	13
Metsäni on paikka, jossa voin hiljentyä ja mietiskellä	67	20	13
Metsäni tarjoaa minulle kauneuselämyksiä	62	20	18
Metsäni muodostaa perinnön omaisilleni	61	21	18
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden vaalia luonnon monimuotoisuutta (monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto)	58	30	13
Metsäni kautta olen yhteydessä kotiseutuuni	56	25	19
Metsäomaisuuteni on inflaatiolta suojattua varallisuutta	47	33	20
Metsäni tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	44	25	31
Metsäni tarjoaa minulle säännöllisiä puunmyyntituloja	43	26	31
Metsänomistus tarjoaa minulle mahdollisuuden metsästyksen	40	20	40
Metsäni on minulle luonnonsuojelun kohde	38	31	31
Metsäni tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuteni varalle	36	25	39
Metsäni on minulle suurien hankintojen rahoituslähde (esim. asunto, auto, maatalousrakennukset ja koneet)	31	22	<u>47</u>
Metsäomaisuuteni parantaa luotonsaantimahdollisuuksiani	31	31	38
Metsäni on minulle rahan sijoituskohde	28	33	39
Metsäni tarjoaa minulle työtuloja (hankintalisä laskeaan työtuloksi)	26	23	<u>51</u>
Tonttien / huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuteni arvoa	17	30	<u>53</u>

Kyselyn metsänomistajia pyydettiin vielä erikseen asettamaan kolme itselle tärkeintä metsänomistuksen tavoitetta tärkeysjärjestykseen. Myös tässä arvioinnissa kotitarvepuiden saaminen omasta metsästä nousi kärkeen (Taulukko 10). Se oli yleisin myös toiseksi tärkeimpänä tavoitteena. Lähes yhtä yleinen tärkeimpänä tavoitteena oli metsä osana elinympäristöä. Kolmen tärkeimmän tavoitteen joukkoon sijoitettiin melko usein myös metsän tarjoamat mahdollisuudet metsänhoitotöihin, puunmyyntitulot sekä metsän merkitys itseisarvona.

Taulukko 10. Metsänomistuksen tavoitteiden tärkeysjärjestys

Tavoite	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein
	% metsänomistajista		
Metsästä saa kotitarvepuut	12	10	6
Metsä on osa vapaa-ajanvietto- tai asuinympäristöä	11	5	4
Metsä tarjoaa mahdollisuuden tehdä metsänhoitotöitä	9	8	5
Metsä tarjoaa säännöllisiä puunmyyntituloja	8	4	4
Metsämaan omistamisella on itseisarvoa (esim. sukutila)	7	5	6
Metsä tarjoaa marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia	4	7	2
Metsänomistus tarjoaa mahdollisuuden metsästykseseen	4	5	3
Metsä muodostaa perinnön omaisille	4	2	5
Metsä on suurien hankintojen rahoituslähde	2	5	5
Metsä tarjoaa mahdollisuuden vaalia luonnon monimuotoisuutta	2	5	2
Metsä tarjoaa ulkoilumahdollisuuksia (esim. kävely, lenkkeily, retkeily)	2	4	4
Metsä on paikka, jossa voi hiljentyä ja mietiskellä	2	2	9
Metsä tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	2	2	4
Metsäomaisuus on inflaatiolta suojattua varallisuutta	2	2	3
Metsä tarjoaa työtuloja	1	3	1
Metsä on luonnonsuojelun kohde	1	2	2
Metsä tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuden varalle	1	2	2
Metsä pitää yllä yhteyttä kotiseutuun	1	1	2
Metsä on rahan sijoituskohde	1	1	2

Tonttien / huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuden arvoa	1	1	1
Metsä tarjoaa kauneuselämyksiä		2	3
Metsäomaisuus parantaa luotonsaanti-mahdollisuuksia			1

Metsänomistuksen tavoiteulottuvuudet

Faktorianalysissä voitiin kyselyyn vastanneiden metsänomistajien tavoitteiden taustalla havaita neljä laajempaa ulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet olivat: 1) Metsän tarjoamat mahdollisuudet ulkoiluun, virkistykseen ja luonnon vaalimiseen, 2) metsästä saatavat tulot ja muut taloudelliset arvot sekä metsissä oma-toimisesti tehtävät metsänhoitotyöt, 3) metsän tuoma taloudellinen turvallisuus ja 4) ylisukupolvisuus sekä perinnönjättöön liittyvät motiivit. Tarkempi kuvaus analyysistä on esitetty Liitteessä 2.

Metsänomistajien ryhmittely tavoitteiden mukaan

Saatuun faktoriratkaisuun perustuvalla ryhmittelyanalyysillä⁴ metsänomistajat voitiin jakaa kolmeen eri ryhmään metsänomistuksen tavoitteiden mukaan (Taulukko 11). Ensimmäisen ryhmän (Ryhmä 1) metsänomistajat olivat taloudellisia tavoitteita, turvallisuutta ja toiminnallisuutta painottavia. Tämä ryhmä oli tavoiteryhmistä suurin lähes 40 prosentin osuudella.

Toisen ryhmän (Ryhmä 2) metsänomistajat painottivat vahvasti virkistystä ja luontoarvoja metsänomistuksessaan ja taloudellisiin tekijöihin liittyvät tavoitteet korostuivat hyvin vähän. Hieman alle 30 prosentin osuudella tämä oli pienin ryhmä. Ryhmän 3 metsänomistajat eivät korostaneet metsänomistuksessaan erityisesti mitään tavoitetta. Heitä kuvaa siten epävarmuus tavoitteiden suhteen. Tähän ryhmään kuului noin kolmannes tutkimuksen metsänomistajista.

⁴ K-means clustering

Taulukko 11. Metsänomistajien ryhmittely metsänomistuksen tavoitteiden mukaan.

	Ryhmä 1 (n=72 => 39 %)	Ryhmä 2 (n=53 => 29 %)	Ryhmä 3 (n=58 => 32 %)	F	Merkitsevyys (p)
Tavoitefaktori	<i>Taloudelliset tavoitteet ja toiminnallisuus</i>	<i>Virkistys- ja luontoarvot</i>	<i>Epävarmat</i>		
Virkistys ja luonnon vaaliminen	0,25237	0,76100	<u>-1,00868</u>	121,7	0,000
Ylisukupolvisuus	0,14502	0,14267	-0,31040	6,03	0,003
Taloudelliset tavoitteet ja toiminnallisuus	0,81744	<u>-0,67395</u>	-0,39891	95,90	0,000
Taloudellinen turva	0,41490	<u>-0,54333</u>	-0,01855	19,22	0,000

Taustapiirteisiin liittyviä eroja tavoiteryhmissä

Virkistys- ja luontoarvoja korostavien tavoiteryhmässä oli naisten osuus huomattavasti suurempi kuin taloudellisia tekijöitä korostavien tai epävarmojen keskuudessa (Taulukko 12). Virkistys- ja luontoarvoja korostavat asuivat tyypillisimmin tilan sijaintikunnan ulkopuolella ja yli 20 000 asukkaan kaupungeissa. Taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta painottavista puolestaan suuri enemmistö asui maaseudulla ja vakinaisesti tilalla tai tilan sijaintikunnassa. Epävarmoistakin yli puolet asui maaseudulla ja tilan sijaintikunnassa, mutta yli neljännes ryhmän metsänomistajista oli kaupunkilaisia.

Voimassaoleva metsäsuunnitelma oli kolmella neljästä taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavasta metsänomistajasta, kun muissa ryhmissä se oli alle puolella. Epävarmojen keskuudessa joka kymmenes ei osannut sanoa, onko tilalla voimassa olevaa metsäsuunnitelmaa. Taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta painottavilla metsänomistajilla oli verkoston alueella oleva metsäpinta-ala selvästi suurempi kuin muissa tavoiteryhmissä. Yli puolella ryhmän metsänomistajista metsäpinta-ala oli yli 30 hehtaaria eli suurempi kuin keskimääräinen tilakoko metsänomistajakunnassa. Virkistys- ja luontoarvoja korostavilla sekä epävarmoilla kahdella kolmesta metsäpinta-ala oli enintään 30 hehtaaria. Epävarmoista kuitenkin joka seitsemännellä metsää oli yli 100 heh-

taaria. Taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavilla yli 100 hehtaaria metsää oli noin joka viidennellä.

Ahkerimpia puunmyyjiä olivat taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavat. Heistä kolme neljästä oli myynyt puuta vuosien 2007–2011 aikana, kun muissa tavoiteryhmissä puuta kyseisenä ajanjaksona oli myynyt noin joka kolmas. Myös myydyt puumäärät olivat taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavien ryhmässä suurempia kuin muissa tavoiteryhmissä. Lähes puolet ryhmän metsänomistajista oli myynyt vähintään 1 000 kuutiometriä puuta. Epävarmoista joka kolmas oli myynyt varsin suuria määriä, mutta toisaalta runsas kolmannes oli myynyt alle 150 kuutiometriä. Virkistys- ja luontoarvoja korostavien ryhmässä myydyt määrät jakaantuivat melko tasaisesti eri suuruusluokkiin. Hehtaariohaiset puunmyyntimäärät olivat taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavien metsänomistajien keskuudessa suurimmat ja epävarmojen joukossa pienimmät.

Taulukko12. Taustapiirteisiin liittyviä eroja tavoiteryhmien välillä

	Virkis- tys- ja luonto- arvoja korosta- vat	Talou- delliset tavoit- teet ja toimin- nalli- suus	Epä- varmat
	% metsänomistajista		
Sukupuoli**			
Mies	68	82	86
Nainen	32	18	14
Tilalla asuminen ***			
Vakinaisesti tilalla	37	68	54
Muualla tilan sijaintikun- nassa	20	21	18
Sijaintikunnan ulkopuolella	43	11	28
Asuinympäristö**			
Maaseutu	44	63	60
Taajama / alle 20 000 as. kaupunki	16	26	16
Kaupunki yli 20 000as.	40	11	24
Voimassaoleva metsäsuunni- telma***			
On	41	75	46
Ei ole	51	22	44
Ei osaa sanoa	8	3	10
Metsäala verkoston alueella***			
Enintään 10 ha	36	6	32
11–30 ha	32	21	36
31–50 ha	13	25	6
51–100 ha	11	29	13
yli 100 ha	8	19	13
Puun myynnit vuosina 2007- 2011***			
On myynyt	36	75	39
Ei ole	56	23	55
Ei osaa sanoa	8	2	6
Myyty puumäärä yhteensä**			
alle 150 m ³	15	4	37
150–499 m ³	31	24	21
500–999 m ³	31	27	10
vähintään 1 000 m ³	23	45	32
Myyty puumäärä m³/ha keski- määrin	14	16	9

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

Tavoitteiden esteet

Metsänomistajat eivät aina voineet toteuttaa metsissään toivomiaan tavoitteita. Runsas kymmenes (11 %) metsänomistajista olisi ollut halukas harjoittamaan puuntuotantoa metsissään, mutta metsät eivät tarjonneet siihen mahdollisuuksia. Luonnonsuojelun suhteen tilanne oli samanlainen seitsemällä prosentilla ja virkistyskäytön suhteen kahdeksalla prosentilla metsänomistajista.

Yhteismetsäomistajuuteen liittyvät tavoitteet

Yhteismetsien osakkailla tavoitteissa korostui ennen kaikkea omistuksen vaivattomuus (Taulukko13). Puunmyyntitulot olivat selkeästi toiseksi yleisin tavoite. Lisäksi tavoitteisiin lukeutui melko yleisesti metsänhoidolliset sekä verotukseen liittyvät tekijät.

Vaikka yhteismetsäosakkailla korostuivatkin erityisesti metsätaloudelliset tekijät, myös luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelunäkökohtien huomioonottaminen koettiin melko yleisesti tärkeiksi. Sen sijaan kotitarvepuiden saaminen yhteismetsästä ei ollut valtaosalle tärkeää. METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat puolestaan pitivät tätä tavoitetta valtaosin tärkeimpänä yksittäisenä tavoitteena.

Taulukko13. Yhteismetsäosakkaiden tavoitteet yhteismetsäomistuksessa.

	Tärkeä	Ei tärkeä eikä merkityksellön	Merkityksellön
	% osakkaista		
Yhteismetsäomistus on vaivatonta	95	4	1
Saan yhteismetsästä säännöllisesti tuloja	83	13	4
Yhteismetsän toimenpiteissä otetaan luonnon monimuotoisuus huomioon	69	22	9
Yhteismetsään liittämäni metsät hoidetaan hyvin	69	15	16
Yhteismetsäosuudet ovat inflaatiolta suojattua varallisuutta	68	19	13
Yhteismetsäosuudet muodostavat perinnön omaisilleni	66	17	17
Yhteismetsästä saamani tulo on verovapaata	63	24	13
Yhteismetsiin sovelletaan alhaisempaa pääomaveroprosenttia kuin yksittäisiin metsänomistajiin	61	30	9
Yhteismetsän toimenpiteissä otetaan suoje-lunäkökohdat huomioon	59	29	12
Yhteismetsän perustamiseen ja yhteismetsään liittymiseen osuuksia vastaan liittyy veroetuja	58	26	16
Yhteismetsäosuudet ovat minulle sijoituskohde	56	21	23
Yhteismetsäosakkuudella on minulle itseisarvoa (esim. suvun metsät ovat osa yhteismetsää)	42	17	41
Yhteismetsäosakkuus tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuteni varalle	39	26	35
Yhteismetsäosakkuus tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	36	28	36
Yhteismetsä tarjoaa minulle ulkoilumahdollisuuksia (esim. kävely, lenkkeily, retkeily)	28	15	57
Yhteismetsän maisemat tarjoavat minulle kauneuselämyksiä	28	36	36
Yhteismetsäosakkuuden kautta olen yhteydessä kotiseutuuni	28	18	54
Yhteismetsän osakkuus tarjoaa minulle mahdollisuuden metsästyksen	27	14	59
Yhteismetsä on osa vapaa-ajanvietto- tai asuin-ympäristöäni	26	28	46
Yhteismetsä tarjoaa minulle marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia	26	22	52
Yhteismetsäosakkuus parantaa luotonsaantimahdollisuuksiani	26	21	53
Yhteismetsä on paikka, jossa voin hiljentyä ja mietiskellä	25	25	50

Yhteismetsästä saamani tulot ovat suurten hankintojen rahoituslähde (esim. asunto, auto, koneet ja laitteet)	20	27	53
Saan yhteismetsästä kotitarvepuut	5	8	<u>87</u>

4.1.3 Metsiin liittyvä päätöksenteko

Tehdessään päätöksiä metsien hoidosta ja metsiensä käytöstä verkostojen metsänomistajien päätöksiin vaikuttavat yleisimmin mahdollisuus kasvattaa metsiä eri-ikäisrakenteisena sekä metsien taloudellinen tuotto. Noin neljä viidestä METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajasta kertoi ottavansa nämä seikat huomioon päätöksissään (Taulukko 14).

Noin kahdelle kolmesta metsänomistajasta päätöksiin vaikuttavia tekijöitä olivat myös luontoarvojen huomioon ottaminen talousmetsien käsittelyssä, metsänkäsittelymenetelmien vaikutus maisemaan sekä eri vaihtoehtojen taloudelliset vaikutukset. Joka kolmas metsänomistaja asetti luontoarvojen vaalimisen taloudellisen tuoton edelle metsiensä hoidossa.

Taulukko 14. METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien päätöksiin metsäasioissa vaikuttavat tekijät.

Väittäjä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä
	% metsänomistajista		
Haluan kasvattaa osaa metsistäni eri-ikäisrakenteisena	75	15	10
Metsien taloudellinen tuotto (puuntuotanto) vaikuttaa päätöksiini metsänhoidosta ja metsän käytöstä enemmän kuin virkistyskäyttömahdollisuudet	71	16	13
Haluan ottaa luontoarvot huomioon talousmetsien käsittelyssä esim. säästöpuiden avulla	66	21	13
Vertailen erilaisten metsänkäsittelymenetelmien vaikutusta maisemaan	64	23	13
Tehdessäni metsien hoitoon ja käyttöön liittyviä päätöksiä vertailen yleensä eri vaihtoehtojen taloudellisia vaikutuksia	63	23	14
Tehdessäni metsien hoitoon ja käyttöön liittyviä päätöksiä vertailen usein eri vaihtoehtojen vaikutusta metsäluontoon	58	28	14
On helppoa valita ne kohteet, joilla toteutan tehometaloutta ja ne kohteet, jotka suojelen	55	32	13
Vertailen erilaisten metsänkäsittelymenetelmien vaikutusta vesistöihin	51	35	14
Valinta taloudellisesti tuottavan ja luontoystävällisen metsänhoitotavan välillä on vaikeaa, jos molempia ei voi toteuttaa samanaikaisesti	48	27	25
Haluan selkeästi erottaa omalla tilallani talousmetsät ja luonnonsuojelukohteet	46	31	23
Suunnitellessani toimenpiteitä metsässäni, pyrin yleensä ottamaan huomioon niiden vaikutukset naapurituloille.	44	31	25
Luontoarvojen vaaliminen on metsän hoidossa ja käytössä tärkeämpää kuin taloudellinen tuotto	35	27	38

4.2 Ekosysteemipalveluiden tuotanto

4.2.1 Metsänomistajien metsissään tunnistamat ekosysteemipalvelut ja niiden tärkeys

METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien sekä yhteismetsäosakkaiden yleisimmin omissa metsissään tunnistama ekosysteemipalvelu tai hyöty oli puuntuotanto. Noin neljä viidestä metsänomistajasta tunnisti tämän hyödyn (Taulukko 15). Lähes yhtä moni vastaaja tunnisti metsän tarjoamista hyödyistä (palveluista) omissa metsissään / yhteismetsissä marjastuksen ja sienestyksen. Metsä eliöiden elinympäristönä, metsämaisema sekä metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle, virkistys ja ulkoilu sekä energiapuun tuotanto tunnistettiin myös varsin usein. Metsän merkitys tulvien ehkäisyssä oli vähiten tunnistettu hyöty ja sen suhteen esiintyi eniten epävarmuutta.

Taulukko 15. Ekosysteemipalvelut (hyödyt), joita metsänomistajat / yhteismetsien osakkaat tunnistavat metsissään / yhteismetsissä.

Metsien tuottama hyöty	Toteutuu omissa metsissä / yhteismetsissä		Ei osaa sanoa
	Kyllä	Ei	
	% metsänomistajista		
Puuntuotanto	85	9	6
Marjastus ja sienestys	79	11	10
Elinympäristö metsän eliöille	77	3	20
Maisema	75	8	17
Metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle	75	7	18
Virkistys ja ulkoilu	73	10	17
Energiapuun tuotanto	73	12	15
Riistanhoito	67	11	22
Hiilensidonta ilmakehässä	63	7	30
Luonto-oppimisen ympäristö lapsille	55	15	30
Metsäteiden rakentaminen	53	24	23
Eroosion ehkäisy	43	21	36
Luontomatkaileuympäristö	40	32	28
Veden puhdistuminen maaperässä	39	15	46
Pölyttäjät (hunajan tuotanto)	33	26	41
Melun torjunta	32	27	41
Tulvien ehkäisy	23	30	47
Muu ¹⁾	16	5	79

¹⁾ Muut tunnistetut hyödyt: Tutkimuskäyttö, luonto, lampaat, laavuelämä, ekologinen hyödyntäminen, pienen metsäpalstan hoitotyöt, ilma, suoja kylmiltä tuuilta, mökkientonttien vuokraus, kalastus, uinti, ojitus, asutushistoria, me-henki

Ekosysteemipalveluiden tärkeys omalta kannalta

Metsänomistajat arvioivat ekosysteemipalveluiden (hyötyjen) tärkeyttä omalta, lähiympäristön sekä yhteiskunnan kannalta asettamalla kolme tärkeintä hyötyä tärkeysjärjestykseen.

Omalla kannallaan tärkeimmäksi hyödyksi yli puolet METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajista arvioi puuntuotannon (Taulukko 16). Marjastusta ja sienestystä piti itselleen tärkeimpänä hyötynä noin joka kymmenes metsänomistaja METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla. Tämä hyöty arvioitiin myös usein toiseksi tai kolmanneksi tärkeimmäksi. Kolmen tärkeimmän joukkoon sijoitettiin melko yleisesti myös energiapuun tuo-

tanto, virkistys ja ulkoilu sekä metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle.

Yhteismetsäosakkaista puuntuotannon asetti tärkeimmäksi hyödyksi yli kolme viidesosaa. Yhteismetsien osakkaista noin joka kymmenes piti marjastusta ja sienestystä toiseksi tärkeimpänä hyötynä. Energiapuun tuotanto sekä virkistys ja ulkoilu arvioitiin kuitenkin tätä useammin toiseksi tärkeimmäksi hyödyksi yhteismetsissä. Metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle sekä riistanhoito olivat yhteismetsissä yleisimmät kolmanneksi tärkeimmiksi arvioidut hyödyt.

Taulukko16. Metsänomistajien ja yhteismetsäosakkaiden itselleen tärkeimmiksi kokemat hyödyt.

Metsien tuottama hyöty	METSO-verkoston ja maisemanhoito- alueiden metsän- omistajat			Yhteismetsäosak- kaat		
	% vastaajista			% vastaajista		
	Tär- kein	Toi- seksi tär- kein	Kol- man- neksi tär- kein	Tär- kein	Toi- seksi tär- kein	Kol- man- neksi tär- kein
Puuntuotanto	54	9	3	85	4	2
Marjastus ja sienestys	11	15	14	2	13	9
Energiapuun tuotanto	8	18	7	1	27	7
Virkistys ja ulkoilu	8	15	12	1	18	11
Elinympäristö metsän eliöille	5	3	6	1	3	8
Metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle	4	11	23	4	8	18
Riistanhoito	3	8	8	2	7	12
Hiilensidonta ilmakehässä	2	2	4	2	7	6
Maisema	1	5	12	1	1	
Luonto-oppimisen ympäristö lapsille	1	4	3			3
Veden puhdistuminen maape- rässä	1	2	2	1	2	4
Melun torjunta	1	1	1			
Tulvien ehkäisy	1	1	1			
Metsäteiden rakentaminen		2	1	1	5	3
Luontomatkailuympäristö		1	2	4	10	
Erosion ehkäisy		1	1		1	1
Pölyttäjät (hunajan tuotanto)		1	1	1	5	
Muu	2*)	1	1	1	1	2

*)Muu = pienen metsäpalstan hoitotyöt, ekologinen hyödyntäminen

Ekosysteemipalveluiden tärkeys lähiympäristölle

Lähiympäristölleen tärkeimmiksi hyödyiksi sekä metsänomistajat että yhteismetsäosakkaat arvioivat marjastuksen ja sienestyksen (Taulukko 17). Toiseksi tärkeimmäksi METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla arvioitiin virkistys ja ulkoilu, mutta yhteismetsissä puuntuotanto. Virkistys ja ulkoilu sijoittuivat kuitenkin myös yhteismetsissä lähiympäristön kannalta kolmen tärkeimmän hyödyn joukkoon. Lisäksi METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla pidettiin riistanhoitoa ja maisemaa lähiympäristön kannalta tärkeinä hyötyinä.

Taulukko17. Metsänomistajien ja yhteismetsäosakkaiden arviot ekosysteemipalveluiden tärkeydestä lähiympäristölle.

Metsien tuottama hyöty	METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat			Yhteismetsäosakkaat		
	% vastaajista			% vastaajista		
	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein
Marjastus ja sienestys	38	16	6	32	18	11
Virkistys ja ulkoilu	16	21	19	13	19	24
Riistanhoito	8	15	8	4	10	7
Maisema	8	11	12	1		1
Puuntuotanto	7	3	1	27	3	2
Metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle	4	2	8	5	2	12
Elinympäristö metsän eliöille	3	5	9	2	5	10
Tulvien ehkäisy	3	5	6		1	2
Hiilensidonta ilmakehässä	3	5	1	3	3	4
Veden puhdistuminen maaperässä	3	1	3	3	2	1
Energiapuun tuotanto	2	5	2	1	14	
Luontomatkailuympäristö	2	4	8	5	12	8
Melun torjunta	1	3	3	2	4	1
Eroosion ehkäisy	1	1	2			
Luonto-oppimisen ympäristö lapsille	1		8			3

Pölyttäjät (hunajan tuotanto)	1	2	1	12
Metsäteiden rakentaminen	1	2	2	5
Muu	1	1		

Ekosysteemipalveluiden tärkeys koko Suomelle

Suomen koko yhteiskunnan kannalta tärkeimmäksi hyödyksi sekä metsänomistajat että yhteismetsäosakkaat arvioivat puuntuotannon. Yhteismetsäosakkaat arvioivat tämän hyödyn tärkeimmäksi vielä yleisemmin kuin muut metsänomistajat (Taulukko 18). Hiilensidonta nostettiin yhteiskunnan kannalta tärkeimpien hyötyjen joukkoon myös, samoin kuin energiapuun tuotanto.

Taulukko18. Metsänomistajien ja yhteismetsäosakkaiden arviot ekosysteemipalveluiden tärkeydestä koko Suomelle.

Metsien tuottama hyöty	METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat			Yhteismetsäosakkaat		
	% vastaajista			% vastaajista		
	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein
Puuntuotanto	55	5	4	76	3	3
Hiilensidonta ilmakehässä	14	21	6	6	29	14
Marjastus ja sienestys	5	9	7		8	5
Veden puhdistuminen maaperässä	5	5	4	1	6	3
Elinympäristö metsän eliöille	4	8	15	4	1	11
Virkistys ja ulkoilu	4	7	12	2	4	9
Energiapuun tuotanto	2	13	8	3	26	17
Metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle	2	10	13	5	6	11
Riistanhoito	2	5	3		4	5
Maisema	2	3	10		5	2

Luontomatkailuympäristö	1	2	4	2	3	9
Eroosion ehkäisy	1	2	4		1	1
Metsäteiden rakentaminen	1	1	3	1	4	1
Luonto-oppimisen ympäristö lapsille		2	4			1
Tulvien ehkäisy		2	2		1	2
Melun torjunta		1	1			1
Pölyttäjät (hunajan tuotanto)		1	1	1	1	5
Muu	1	1				1

4.2.2 Metsänomistajien kiinnostus ekosysteemipalveluiden tuotantoon

METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien kiinnostusta hyödyntää metsiänsä taloudellisesti erilaisia palveluita tuottamalla selvitettiin esimerkkien avulla. Esimerkkejä oli kaikkiaan viisi ja niissä käytetyt toimintamallit olivat käytössä muualla maailmassa, mutta toistaiseksi ei Suomessa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta (Taulukko 19).

Taulukko 19. Kyselyssä käytetyt esimerkit ekosysteemipalveluiden tuottamistavoista

- a) Esimerkki luontoarvojen myynnistä: Arvokkaita luontoarvoja tuhoutuu esimerkiksi suuressa rakennus- tai tiehankkeessa. Hankkeen toteuttanut yritys korvaa yhteiskunnalle aiheuttamansa tappion joko perustamalla vastaavia luontoarvoja sisältävän suojelualueen muualle tai ostamalla näitä luontoarvoja metsänomistajalta, joka pitää yllä kaupallisia tarkoituksia varten suojelualueita. Metsänomistaja ei saa puunmyyntituloja tästä osasta metsäänsä, mutta sen korvaa yrityksiltä saatu maksu tärkeiden luontoarvojen ylläpidosta (esim. X euroa/pesivä uhanalainen lintupari).
- b) Esimerkki hiilensidontapalvelun* myynnistä: Kaivosyhtiö tms. tuottaa päästöjä. Päästöt saa kompensoitua ostamalla hiilensidontapalveluita yksityiseltä metsänomistajalta. Metsänomistaja käsittelee metsäänsä niin, että hiiltä sitoutuu mahdollisimman paljon. Tästä aiheutuvat kustannukset ja tuottojen menetykset (kiertoajan pidennys, lannoitus ym.) korvaa yrityksiltä saatu maksu hiilensidonnasta.
- c) Esimerkki maisema-arvokaupasta: Vuokraat metsämaisemasi mökkinaapurille siten, että maisema-alueella ei suoriteta hakkuita tai muita maisemaa muuttavia toimenpiteitä. Mökkinaapuri maksaa korvausta tästä aiheutuvista tulojen menetyksistä.
- d) Esimerkki metsän vuokraamisesta puuntuotantoon: Maanomistaja vuokraa metsänsä tietyksi ajaksi yrittäjälle puuntuotantoa varten. Vuokraaja huolehtii metsien hoidosta ja hakkuista suunnitelman mukaan. Vuokraaja vastaa toimenpiteistä aiheutuneista kustannuksista ja saa puunmyyntitulot itselleen. (Vrt. pellonvuokraus)
- e) Esimerkki matkailukäytöstä: Vuokraat matkailuyrittäjälle oikeuden järjestää maillasi opastettuja retkiä esimerkiksi lintujen tai muiden eläinlajien tarkkailuun. Vuokraan sisältyy myös oikeus pystyttää maillesi kuvaus- ja tarkkailukojuja.

* Hiilensidontapalveluilla tarkoitetaan toimintaa, jossa maanomistajat säästävät tai istuttavat metsää korvausta vastaan tarkoituksena edistää ilmakehän hiilen sitoutumista metsiin, ja siten hillitä ilmaston lämpenemistä.

Eniten metsänomistajia kiinnosti hiilensidontapalveluiden myynti. Hieman vajaa puolet oli kiinnostunut tästä toimintamallista (Taulukko 20). Luontoarvojen myynti, maisema-arvokauppa sekä metsän vuokraaminen matkailukäyttöön kiinnostivat runsasta kolmannesta metsänomistajista. Metsän vuokraamisesta puuntuotantoon valtaosa metsänomistajista ei sen sijaan ollut kiinnostunut. Kuitenkin runsas kymmenes piti tätäkin toimintamallia kiinnostavana. Kunkin esimerkin kohdalla yli puolet vastaajista ilmoitti, että palvelun tuottaminen ei kiinnosta.

Taulukko 20. Metsänomistajien kiinnostus erilaisten ekosysteemipalveluiden tuottamiseen omissa metsäissä.

	Kiinnos- taa	Kiinnos- taa tie- tyin edel- lytyksin	Ei kiin- nosta
Toimintamalli	% metsänomistajista		
Hiilensidontapalvelun myynti	43	5	52
Luontoarvojen myynti	38	8	54
Maisema-arvokauppa	38	6	56
Metsän vuokraaminen matkailukäyttöön	35	8	57
Metsän vuokraaminen puuntuotantoon	11	3	86

Tuottamisen edellytyksenä olevat tekijät

Osa metsänomistajista oli halukas toteuttamaan esimerkkien mukaisia toimintamalleja vain tietyin edellytyksin. Avointen vastausten perusteella edellytyksinä mainittiin muun muassa seuraavia asioita:

1. Hiilensidontapalvelu: Korvaus on riittävä, toiminta ei häiritse millään tavalla, omistussuhteissa säilyy täysi itsenäisyys, toiminta ei rajoita omaa maisemaa.
2. Luontoarvojen myynti: Korvauksen täytyy olla riittävä ja hyöty tulee maanomistajalle, toiminta ei ole kaupallista tarkoitusta varten, metsänomistajaa kuunnellaan, maanomistaja voi itse todentaa uhanalaisen eliön olemassaolon.
3. Maisema-arvokauppa: Tehdään maisemasuunnittelu, sopimus tehdään kirjallisesti, korvaus on riittävä, sopimus on pitävä.

4. Metsän vuokraaminen matkailukäyttöön: Riittävä korvaus, metsään ei tuoda moottorikäyttöisiä koneita esim. moottorikelkkoja tai mönkijöitä, luonto säilyy alkuperäisenä, toimintatavoista sovitaan, toiminta ei aiheuta häiriötä, toiminta on pienimuotoista, luontoa ei tarvella.
5. Metsän vuokraaminen puuntuotantoon: Korvaus on riittävä.

Metsänomistajien taustapiirteisiin liittyviä eroja kiinnostuksessa ekosysteempipalveluiden tuotantoon omissa metsissä

Metsänomistajien kiinnostuksessa esiintyi joidenkin taustapiirteiden suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja. Osalla tuotantohalukkuuteen liittyi varauksia. Tulosten raportoinnissa sekä ehdoitta että tietyin edellytyksin kiinnostuneet käsitellään yhtenä kiinnostuneiden ryhmänä.

Hiilensidontapalveluiden myynti kiinnosti erityisesti akateemisen tutkimuksen suorittaneita, palkansaajia sekä muita yrittäjiä kuin maa- ja metsätalousyrittäjiä. (Taulukko 21).

Luontoarvojen myynti kiinnosti eniten tavoitteissaan taloudellisia arvoja ja virkistys- ja luontoarvoja korostavia sekä METSO-verkostojen alueilla toimivia metsänomistajia. Maisemanhoitoalueilla noin joka kolmas metsänomistaja oli kiinnostunut luontoarvojen myynnistä ja tavoitteiltaan epävarmoista joka neljäs.

Maisema-arvokaupan suhteen metsänomistajia erotteli ammatti. Päätoimisen ammatin mukaan kiinnostuneimpia olivat muut yrittäjät ja vähiten kiinnostuneita eläkeläiset. Myös sivutoimisen ammatin mukaan kiinnostuneimpia olivat muut yrittäjät. Vähiten kiinnostuneita olivat puolestaan ne, jotka harjoittivat maa- ja metsätaloutta sivutoimisesti.

Metsän vuokraaminen matkailukäyttöön kiinnosti eniten akateemisen tutkimuksen suorittaneita sekä muita yrittäjiä. Keskimääräistä suurempaa kiinnostus oli myös maisemanhoitoalueilla toimivien metsänomistajien keskuudessa sekä alle 40-vuotiailla. Vähiten tämä toimintamalli kiinnosti ilman ammattitutkintoa olevia, eläkeläisiä ja yli 60-vuotiaita metsänomistajia.

Metsän vuokraaminen puuntuotantoon ei pääosin kiinnostanut peltoa omistavia metsänomistajia. Kuitenkin yli 50 hehtaaria peltoa omistavista joka viides oli kiinnostunut vuokraamaan metsänsä puuntuotantoa varten.

Taulukko 21. Taustapiirteisiin liittyviä eroja metsänomistajien kiinnostuksessa eri toimintamalleihin.

Toimintamalli / Erottelava tekijä		Kiin- nostaa	Kiinnostaa tietyin edellytyksin	Ei kiin- nosta
Hiilensidontapalvelun myynti		% metsänomistajista		
Koulutus**	Ei ammattitutkintoa	29	2	<u>69</u>
	Ammattikoulu tai vastaava	49	5	46
	Ammattikorkeakoulu tai opisto	41	6	53
	Akateeminen tutkinto	63	12	25
Ammattiasema*	Palkansaaja	56	6	38
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	47	6	47
	Muu yrittäjä	60	0	40
	Eläkeläinen	30	6	<u>64</u>
Luontoarvojen myynti				
Tavoiteryhmä**	Taloudelliset tavoitteet	46	10	44
	Virkistys- ja luontoarvoja korostavat	44	8	48
	Epävarmat	24	2	<u>74</u>
Verkosto**	METSO-verkosto	42	12	46
	Maisemanhoitoalue	34	3	<u>63</u>
Maisema-arvokauppa				
Ammattiasema**	Palkansaaja	53	0	47
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	39	11	50
	Muu yrittäjä	40	20	40
	Eläkeläinen	28	5	<u>67</u>
Sivutoiminen ammatti**				
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	29	5	<u>66</u>
	Muu itsenäinen yrittäjä	33	25	42
	Muu ¹⁾	56	0	44
	Ei sivutoimista ammattia	41	3	56
Metsän vuokraaminen matkailukäyt- töön				
Koulutus**	Ei ammattitutkintoa	16	6	<u>78</u>
	Ammattikoulu tai vastaava	40	9	51
	Ammattikorkeakoulu tai opisto	40	9	51
	Akateeminen tutkinto	54	4	42
Ammattiasema***	Palkansaaja	56	4	40
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	42	14	44
	Muu yrittäjä	60	0	40
	Eläkeläinen	17	7	<u>76</u>
Verkosto**	METSO-verkosto	28	11	<u>62</u>
	Maisemanhoitoalue	42	4	54
Ikä**	alle 40 vuotta	80	0	20
	40–49 v	39	22	39
	50–59 v	50	3	47
	60–69 v	35	5	<u>60</u>
	vähintään 70 v	23	11	<u>66</u>

Metsän vuokraaminen puuntuotantoon				
Peltoala*	1–4 ha	3	0	97
	5–19 ha	8	8	84
	20–49 ha	3	0	97
	vähintään 50 ha	20	0	80

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

- 1) Sivutoimisin muina ammatteina mainittiin: Sähköasentaja, kalastaja, maatalouslommittaja, hieroja, kirvesmies, eläkeläinen, koneurakoitsija, toimistosihiteeri, virkamies, perhehoitaja, ammatinharjoittaja

4.2.3 Ekosysteempipalveluiden tuotannon edistäminen

Vastaajia pyydettiin arvioimaan erilaisten keinojen sopivuutta metsän tarjoamien hyötyjen tuottamiseksi nykyistä monipuolisemmin siten, että hyöty tulee metsänomistajalle / yhteismetsälle. Useampi kuin neljä viidestä vastaajasta arvioi puumarkkinoiden kehittämisen sopivan hyvin tähän tarkoitukseen. Ainoastaan neljä prosenttia piti sitä huonosti sopivana keinona (Taulukko 22).

Lähes kaksi kolmannelta piti myös maanomistajien ja kunnan välistä yhteistyötä sopivana keinona hyötyjen monipuolistamiseksi. Lisäksi paikallisten yrittäjien toimintaa ja palveluita esittelevät internet-sivustot arvioitiin melko yleisesti tarkoitukseen hyvin sopiviksi keinoiksi.

Alle puolet vastaajista katsoi tuen luontoyritystoiminnan käynnistämiseksi sopivaksi monipuolistamiskeinoksi. Runsas viidennes sen sijaan katsoi tuen soveltuvan huonosti palveluiden tuotannon monipuolistamiseen.

Hyötymismahdollisuuksien kartoittaminen ja tilakohtainen neuvonta oli vaihtoehtona vain METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajien lomakkeessa. Enemmistö näistä vastaajista arvioi myös tämän keinon sopivan tarkoitukseen hyvin.

Taulukko 22. Metsänomistajien ja yhteismetsäosakkaiden mielipiteet keinoista metsän tarjoamien hyötyjen monipuolistamiseksi.

Käytettävä keino	% metsänomistajista		
	Sopii hyvin	Ei sovi hyvin eikä huonosti	Sopii huonosti
Puumarkkinoiden kehittäminen	84	12	4
Maanomistajat ja kunnat tekevät keskenään yhteistyötä palveluiden tarjonnassa	62	25	13
Internet-sivusto, jossa esitellään paikallisten yrittäjien toimintaa sekä palveluita ja tuotteita	61	26	13
Metsäsuunnittelu, joka ottaa erityisesti metsästyksen tai virkistyskäytön huomioon	61	22	17
Hyötymismahdollisuuksien kartoittaminen ja neuvonta tilakohtaisesti (Aineisto: METSO-verkostot & maisemanhoitoalueet)	60	27	13
Maanomistajat tekevät keskenään yhteistyötä palveluiden tarjonnassa	60	31	9
Luonnon tuottamille hyödyille luodaan markkinat (esim. hiilinielukauppa)	52	33	15
Tuki luontoyritystoiminnan käynnistämiseen	45	33	22
Kunta (tai muu taho) luo kauppapaikan metsästä saataville tuotteille (esim. maatilatorin ylläpito)	44	37	19

Metsänomistajien välisiä eroja näkemyksissä edistämiskeinojen soveltuvuudesta

Metsänomistajia erotteli eniten se, mitä verkostotyyppiä vastaaja edusti (Taulukko 23). Yhteismetsien vastaajat pitivät keskimääräistä useammin sopivina edistämiskeinoina puumarkkinoiden kehittämistä, maanomistajien ja kunnan välistä yhteistyötä palveluiden tarjonnassa sekä markkinoiden luomista luonnon tuottamille hyödyille. Maisemanhoitoalueiden vastaajat puolestaan painottivat muita enemmän internet-sivuston luomista paikallisten yrittäjien toiminnan ja palveluiden esittelyyn sekä kunnan tai muun tahon luomaa kauppapaikkaa metsästä saataville tuotteille.

Ammattikoulutus erotteli myös metsänomistajia joidenkin keinojen kohdalla. Akateemisesti koulutetut pitivät keskimääräistä useammin sopivana edistämiskeinona markkinoiden luomista luonnon tuottamille hyödyille. Ilman ammattikoulutusta olevien keskuudessa tätä keinoa sen sijaan pidettiin keskimääräistä useammin huonosti sopivana keinona. Ammattikoulututkinnon suorittaneet puolestaan pitivät muita useammin puumarkkinoiden kehittämistä sopivana keinona.

Kolmas metsänomistajia erotteleva tekijä oli asuinpaikka. Taajamien ja pikkukaupunkien vastaajat pitivät keskimääräistä useammin sopivina edistämiskeinoina kauppapaikan luomista metsästä saataville tuotteilla sekä internet-sivustojen luomista yrittäjien toiminnan ja palveluiden esittelemiseksi.

Taulukko 23. Metsänomistajien välisiä eroja näkemyksissä eri keinojen soveltuvuudesta metsän tarjoamien hyötyjen monipuolistamisessa.

Käytettävä keino / erotteleva tekijä	Sopii hyvin	Ei sovi hyvin eikä huonosti	Sopii huonosti	
% metsänomistajista				
Luonnon tuottamille hyödyille luodaan markkinat				
Koulutus**	Ei ammattitutkintoa	43	30	<u>27</u>
	Ammattikoulut tai vastaava	48	41	11
	Ammattikorkea tai opisto	51	32	17
	Akateeminen	68	25	7
Verkosto**	METSO-verkosto	40	42	18
	Maisemanhoitoalue	46	34	20
	Yhteismetsä	64	26	10
Maanomistajat ja kunnat tekevät keskenään yhteistyötä palveluiden tarjonnassa				
Verkosto***	METSO-verkosto	55	26	19
	Maisemanhoitoalue	58	27	15
	Yhteismetsä	71	22	7
Puumarkkinoiden kehittäminen				
Koulutus*	Ei ammattitutkintoa	82	15	3
	Ammattikoulu tai vastaava	88	10	2
	Ammattikorkea tai opisto	80	16	4
	Akateeminen	83	8	9
Verkosto***	METSO-verkosto	72	23	5
	Maisemanhoitoalue	80	14	6
	Yhteismetsä	96	3	1
Kunta tai muu taho luo kauppapaikan metsästä saataville tuotteille				
Sukupuoli**	Mies	45	35	<u>20</u>
	Nainen	38	46	16
Nykyinen asuinympäristö**	Maaseutu	39	39	<u>22</u>
	Taajama tai pikkukaupunki	59	26	15
	Kaupunki 20000–100000 asukasta	46	44	10
	Kaupunki yli 100000 asukasta	38	38	<u>24</u>
Verkosto*	METSO-verkosto	36	43	21
	Maisemanhoitoalue	49	32	19
	Yhteismetsä	45	37	18
Internet-sivusto, jossa esitellään paikallisten yrittäjien toimintaa sekä palveluita ja tuotteita				
Nykyinen asuinympäristö**	Maaseutu	55	29	16
	Taajama tai pikkukaupunki	77	14	9
	Kaupunki 20000–100000 asukasta	53	42	5
	Kaupunki yli 100000 asukasta	64	18	18

Verkosto***	METSO-verkosto	49	30	<u>21</u>
	Maisemanhoitoalue	71	22	7
	Yhteismetsä	61	26	13

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

4.3 Yhteistoiminta

4.3.1 Metsänomistajien halukkuus yhteistoimintaan metsäluonnon hyödyntämiseksi

Metsänomistajien kiinnostus yhteistoimintaan paikkakunnan muiden metsänomistajien kanssa

Vajaa kymmenes metsänomistajista oli erittäin kiinnostunut yhteistoiminnasta paikkakunnan muiden metsänomistajien kanssa laajojen yhtenäisten alueiden muodostamiseksi metsän tarjoamien hyötyjen tuottamista varten (Taulukko 24). Lisäksi joka kolmas metsänomistaja oli jossain määrin kiinnostunut asiasta. Joka neljäs metsänomistaja ilmoitti olevansa kiinnostunut tällaisesta yhteistyöstä, mutta tilalla ei ollut tarkoitukseen sopivia kohteita. Joka viidettä metsänomistajaa yhteistoiminta ei puolestaan kiinnostanut ollenkaan.

***Taulukko 24.** Metsänomistajien kiinnostus yhteistoimintaan paikkakunnan muiden metsänomistajien kanssa laajojen yhtenäisten alueiden muodostamiseksi metsän tarjoamien hyötyjen tuottamista varten.*

	% metsänomistajista
Olen erittäin kiinnostunut yhteistoiminnasta	8
Olen mahdollisesti kiinnostunut	32
Olen kiinnostunut, mutta tilalla ei ole hyötyjen tuottamisen kannalta merkityksellisiä kohteita	26
En ole kiinnostunut yhteistoiminnasta	19
En osaa sanoa	15

Metsänomistajien välisiä eroja kiinnostuksessa yhteistoimintaan

Suurinta kiinnostus yhteistoimintaan paikkakunnan metsänomistajien kanssa oli 40–59-vuotiaiden keskuudessa, vaikkakin 50–59-vuotiaissa erittäin kiinnostuneiden osuus oli vähäisin (Taulukko 25). Alle 40-vuotiaiden joukossa lähes kaksi kolmannesta oli epävarma asian suhteen.

Koulutus, ammattiasema ja asuminen tilaan nähden erottelivat myös metsänomistajia yhteistoimintahalukkuuden suhteen. Korkea koulutus liittyi suurempaan kiinnostukseen yhteistoimintaa kohtaan. Ammattiaseman mukaan tarkasteltuna palkansaaajat sekä maa- ja metsätalousyrittäjät olivat keskimääräistä kiinnostuneempia yhteistoiminnasta. Muiden yrittäjien keskuudessa epävarmuus oli puolestaan selvästi yleisempää. Tilan sijaintikunnan ulkopuolella samassa maakunnassa asuvista noin viidennes oli erittäin kiinnostunut yhteistyöstä. Tilalla, sen läheisyydessä tai hyvin kaukana siitä asuvien keskuudessa erittäin kiinnostuneiden joukko oli tuntuvasti pienempi.

Metsänomistajat, jotka olivat omistaneet tilansa 6–15 vuotta, olivat kaikkein kiinnostuneimpia yhteistyöstä. Alle viisi vuotta omistaneet olivat puolestaan muita yleisemmin epävarmoja asiasta. Myös verkoston alueella olevan metsäalan suuruus oli yhteydessä kiinnostukseen. Tilakoon kasvaessa myös kiinnostus yhteistyötä kohtaan lisääntyi. Pienillä tiloilla esiintyi eniten epävarmuutta. Puuta viime vuosina myyneet olivat hieman useammin kiinnostuneita yhteistyöstä kuin metsänomistajat, jotka eivät olleet tehneet puukauppoja vuosina 2007–2011.

Taulukko 25. Taustapiirteisiin liittyviä eroja metsänomistajien halukkuudessa yhteistoimintaan paikkakunnan metsänomistajien kanssa METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla.

Erottelava tekijä		Erit- tään kiin- nos- tunut	Mah- dolli- sesti kiin- nos- tunut	Kiin- nostu- nut, mutta ei so- pivia kohtei- ta	Ei ole kiin- nos- tunut	Ei osaa sanoa
% vastaajista						
Ikä***	alle 40 vuotta	20	20	-	-	60
	40–49 v	11	44	17	17	11
	50–59 v	8	53	24	10	5
	60–69 v	13	28	29	16	14
	vähintään 70 v	-	25	30	32	13
Koulutus* Ei ammatti- tutkintoa		2	25	22	31	20
	Ammattikoulu tai vastaa- va	8	34	29	11	18
	Ammattikorkeakoulu tai opisto	13	36	23	24	4
Akateeminen tutkinto	13	33	29	4	21	
Ammattiasema* Palkan- saaja		14	36	18	14	18
	Maa- ja metsätalousyrittä- jä	9	48	26	11	6
	Muu yrittäjä	11	34	11	11	33
	Eläkeläinen	3	22	33	25	17
Nykyinen asuinpaikka** Vakinaisesti tilalla		8	33	25	23	11
	Muualla tilan sijaintikun- nassa	3	41	18	12	26
	Sijaintikunnan ulkopuo- lella:					
	sama maakunta	20	5	40	10	25
eri maakunta	4	39	28	18	11	
Tilan omistusaika* enintään 5 vuotta		-	33	14	13	40
	6–15 v	18	24	24	18	16
	16–30 v	5	41	27	17	10
	yli 30 v	5	32	22	25	16
	Metsäala verkoston alueella*					
1–10 ha	3	28	22	27	20	

11–30 ha	7	20	39	16	18
31–50 ha	7	53	13	14	13
51–100 ha	18	28	24	18	12
yli 100 ha	12	42	31	4	11
Puunmyynnit 2007–2011**					
On myynyt	9	38	23	15	15
Ei ole myynyt	8	26	28	25	13
Ei osaa sanoa	-	22	22	-	56

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

Metsänomistajien mielipiteet metsänomistajien välisestä yhteistoiminnasta ekosysteemipalveluiden tuotannossa

Yli puolet metsänomistajista METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla oli halukas yhteistyöhön lähiseudun metsänomistajien kanssa (Taulukko 26). Kolmelle neljästä metsänomistajasta oli vapaaehtoisuus tärkeä yhteistoiminnan edellytys hyötyjen tuottamisessa. Toisaalta kaksi kolmesta metsänomistajasta piti metsänomistajien välistä yhteistyötä hyötyjen hyödyntämisen kannalta välttämättömänä, mutta lähes yhtä suuri osa piti yhteistyötä mahdollisena vain, jos se voidaan toteuttaa puuntuotannon ohella. Yhteistoiminnan määräaikaisuus oli puolestaan edellytyksenä yhteistoiminnalle kahdelle viidestä.

Yhteismetsäosakkaille esitetyt kysymykset metsänomistajien välisestä yhteistoiminnasta ekosysteemipalveluiden tuotannossa erosivat osittain METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden kysymyksistä. Yhteismetsäosakkaista neljä viidennestä oli sitä mieltä, että yhteismetsän tulee osallistua päätöksentekoon, joka koskee alueellisia suunnitelmia metsistä saatavien hyötyjen tuottamiseksi (Taulukko 27). Kolme neljästä yhteismetsäosakkaasta katsoi, että yhteismetsän tulisi osallistua yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamiseksi, jos se on mahdollista puuntuotannon rinnalla.

Valtaosa yhteismetsien vastaajista korosti myös yhteistoiminnan vapaaehtoisuutta samoin kuin METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden vastaajat. Samoin metsänomistajien yhteistyön välttämättömyys hyötyjen lisäämisen kannalta korostui yhteismetsien vastaajien joukossa kuten muissakin verkostoissa. Yhteistoiminnan merkitys kylätoiminnan lisääntymisessä sekä näkemykset metsästyksen ja virkistyskäytön huomioon ottavien alueellisten metsäsuunnitelmien tarpeellisuudesta olivat tärkeitä likimain yhtä suurelle osalle vastaajia sekä yhteismetsissä että muissa verkostoissa. Nämä kysymykset olivat kaikille verkostoille identtiset.

Taulukko 26. *Mielipiteet metsänomistajien välisestä yhteistoiminnasta ekosysteempipalveluiden tuotannossa yksityismetsissä. METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla*

Väittämä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista			
Valmis yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa, jos se on kaikilta osin vapaaehtoista	72	18	7	3
Metsänomistajien välinen yhteistyö on välttämätöntä, jotta metsänomistajat voisivat hyötyä aikaisempaa enemmän metsien tuottamista hyödyistä	67	20	8	5
Valmis yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamiseksi, jos se on mahdollista puuntuotannon rinnalla	62	20	14	4
Valmis osallistumaan yhteistyöhön lähiseudun metsänomistajien kanssa erilaisten hyötyjen tuottamiseksi metsistä	60	22	13	5
Paikkakunnan koulun ympärille voitaisiin yhteistyössä tehdä lapsille luonto-opetuspolku	60	24	11	5
Luontokohteiden kartoittaminen olisi hyvä tehdä yhteistyössä naapuritilojen kanssa	58	26	12	4
Haluaa olla mukana päättämässä alueellisista suunnitelmista, jotka koskevat metsistä saatavien hyötyjen tuottamista	57	27	10	6
Valmis yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa, jos saan siitä korvauksen	57	25	12	6
Kustannusten pienentämiseksi metsänhoito- ja hakkuutoiminnat olisi hyvä suunnitella yhdessä naapuritilojen kanssa	55	23	17	5
Valmis toimimaan yhdessä lähiseudun metsänomistajien kanssa puukauppaan liittyvissä asioissa (esim. puun yhteismyynnit)	53	25	16	6
Metsille tulisi laatia alueellisia metsäsuunnitelmia, jotka ottavat erityisesti metsästyksen tai virkistyskäytön huomioon	51	26	19	4
Alueellinen yhteistyö metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa lisää kylätoimintaa ja lähentää metsänomistajia ja metsää omistamattomia	50	31	13	6
Valmis yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa, jos se on määräaikaista	42	37	15	6

Taulukko 27. Yhteismetsäosakkaiden mielipiteet metsänomistajien välisestä yhteistoiminnasta ekosysteemipalveluiden tuotannossa yksityismetsissä sekä yhteismetsän osallistumisesta tällaiseen yhteistoimintaan.

Väittäjä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä	Ei osaa sanoa
	% osakkaista			
Yhteismetsän pitäisi olla mukana päättämässä alueellisista suunnitelmista, jotka koskevat metsistä saatavien hyötyjen tuottamista	81	10	2	7
Yhteismetsän tulisi osallistua yhteistoimintaan metsistä saatavien hyötyjen tuottamiseksi, jos se on mahdollista puuntuotannon rinnalla	76	15	4	5
Metsänomistajien välinen yhteistyö on välttämätöntä, jotta metsänomistajat voisivat hyötyä aikaisempaa enemmän metsien tuottamista hyödyistä	74	18	4	4
Yhteistoiminta metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa pitää olla kaikilta osin vapaaehtoista	73	18	4	5
Yhteismetsässä tulisi kartoittaa arvokkaat luontokohteet	73	16	6	5
Yhteismetsän pitäisi osallistua yhteistyöhön lähiseudun metsänomistajien kanssa erilaisen hyötyjen tuottamiseksi metsissä	65	24	6	5
Yhteistoiminnasta metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa pitää saada korvaus	64	24	4	8
Alueellinen yhteistyö metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa lisää kylätoimintaa ja lähentää metsänomistajia ja metsää omistamattomia	55	32	5	8
Yhteismetsän pitäisi toimia yhdessä lähiseudun metsänomistajien kanssa puukauppaan liittyvissä asioissa	55	25	15	5
Metsille tulisi laatia alueellisia metsäsuunnitelmia, jotka ottavat erityisesti metsästyksen tai virkistyskäytön huomioon	48	30	17	5
Yhteismetsän toimenpiteiden suunnittelussa tulisi ottaa huomioon eri alueiden kytkeytyneisyys	48	37	5	10
Yhteistoiminta metsistä saatavien hyötyjen tuottamisessa pitää olla määräaikaista	31	52	8	8

Yhteistoimintaan kannustavat tekijät

Oman päättävällän säilyminen omiin metsiin oli valtaosalle METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajista yhteistyöhön kannustava tekijä (Taulukko 28). Kyläyhteisön yhtenäisyyttä lisäävä vaikutus kannustaisi niin ikään suurinta osaa metsänomistajista yhteistoimintaan muiden metsänomistajien kanssa. Alueen yleinen viihtyvyys oli myös tärkeä metsänomistajille, sillä sen edistäminen yhteistoiminnan avulla toimisi myös kannustimena valtaosalle. Työtilaisuuksien kannustava vaikutus oli puolestaan vähäisin mainituista tekijöistä, mutta joka kolmannelle silläkin olisi yhteistoimintaan kannustavaa vaikutusta.

Taulukko 28. Metsänomistajia METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla yhteistyöhön muiden alueen metsänomistajien kanssa kannustavat tekijät.

Yhteistoimintaan osallistumisen edellytys	Kannustaisipaljon	Kannustaisijonverran	Ei kannustaisiollekaan	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista			
Päättävältä metsiini säilyy yhteistyössä minulla	61	21	8	10
Yhteistyö lisää kyläyhteisön yhtenäisyyttä	20	50	14	16
Metsien erilaiset käyttömuodot edistävät alueen yleistä viihtyvyyttä	18	54	11	17
Yhteistyöhön osallistuu oma metsänhoitoyhdistys	16	47	16	21
Yhteistyö lisää virkistyskäyttöhyötyjä paikallisille ihmiselle (esim. metsästys)	16	45	20	19
Yhteistyö tuo minulle tuloja	15	52	14	19
Alueen metsien luontoarvot lisääntyvät	14	54	16	16
Yhteistyö tuo alueen asukkaille työtilaisuuksia	14	46	15	25
Yhteistyössä on mukana tuttuja henkilöitä	13	45	19	23
Yhteistyö tuo minulle virkistyskäyttöhyötyjä	11	46	23	20
Yhteistyö tuo minulle työtilaisuuksia	5	27	38	30
Muu	0	2	12	86

Kannustavien tekijöiden tärkeys

METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat asettivat kannustavat tekijät myös tärkeysjärjestykseen kolmen tärkeimmän kannustimen osalta. Joka kolmannelle kaikkein tärkein kannustin yhteistoimintaan oli oman päätäntävällän säilyminen (Taulukko 29). Lähes joka neljäs piti alueen metsien luontoarvojen lisääntymistä tärkeimpänä edellytyksenä ja noin joka viidennelle oli tärkeää, että yhteistoiminnasta saa tuloja.

Taulukko 29. Tärkeimmät edellytykset yhteistoimintaan osallistumiselle.

Yhteistoimintaan osallistumisen edellytys	Tärkein	Toiseksi tärkein	Kolmanneksi tärkein
	% metsänomistajista		
Päätäntävalta omiin metsiin säilyy yhteistyössä minulla	32	22	8
Alueen metsien luontoarvot lisääntyvät	23	6	7
Yhteistyö tuo minulle tuloja	21	13	6
Yhteistyöhön osallistuu oma metsänhoitoyhdistys	7	10	7
Yhteistyö lisää virkistyskäyttöhyötyjä paikallisille ihmiselle (esim. metsästys)	6	9	9
Yhteistyö tuo alueen asukkaille työtilaisuuksia	2	11	7
Metsien erilaiset käyttömuodot edistävät alueen yleistä viihtyvyyttä	2	10	17
Yhteistyö lisää kyläyhteisön yhtenäisyyttä	2	6	11
Yhteistyö tuo minulle työtilaisuuksia	2	4	4
Yhteistyö tuo minulle virkistyskäyttöhyötyjä	2	2	16
Yhteistyössä on mukana tuttuja henkilöitä	1	7	8

4.3.2 Hyötyjen kaupallistaminen ja sen edellytykset

Ulkopuolisten järjestämä toiminta metsänomistajien metsissä

Tyypillisin ulkopuolisten järjestämä toiminta metsänomistajien metsissä tai yhteismetsissä oli metsästys. Lähes kaksi kolmannelta ilmoitti tällaisen toiminnan järjestämisestä metsissään (Taulukko 30). Runsaan viidenneksen metsissä oli järjestetty myös urheilu- ja ulkoilutapahtumia ja hieman vajaan viidenneksen metsissä oli ollut luontomatkailutoimintaa. Muunlaista toimintaa oli järjestetty noin joka kymmenennen vastaajan metsissä. Yllättävää oli, että noin joka neljäs metsänomistaja ei ollut selvillä siitä, järjestääkö joku ulkopuolinen taho tai onko järjestänyt heidän metsissään jonkinlaista toimintaa.

Taulukko 30. Ulkopuolisen yrityksen tai organisaation järjestämä toiminta metsänomistajan metsissä / yhteismetsissä.

Toiminnan laatu	Järjestää	Ei järjestä	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista		
Metsästys	64	23	13
Urheilu- ja ulkoilutapahtumat	22	56	22
Luontomatkailu	18	56	26
Marjojen ja sienten poiminta	11	66	23
Maastoratsastusretket	9	64	27
Opastetut retket eläinten tarkkailuun (esim. karhusafarit, hirvien tai lintujen tarkkailu)	9	66	25
Moottoriajoneuvoille tarkoitetut ajeluretket (esim. moottorikelkoille, mönkijöille jne.)	8	69	23
Puolustusvoimien harjoitukset	8	65	27
Opastetut vaellusretket (ei moottoriajoneuvoille)	8	62	30
Koiravaljakkoajelut	2	74	24

Metsissä järjestettävästä toiminnasta saatu korvaus ja toiminnan aiheuttamat ongelmat

Valtaosa metsänomistajista ei ollut saanut korvausta metsissään järjestetystä toiminnasta (Taulukko 31). Myöskään yhteismetsät eivät olleet saaneet korvausta kovin usein. Tosin yhteismetsäosakkaista valtaosa ei osannut sanoa, oliko korvausta saatu vai ei. Toimintaa, josta yksittäiset metsänomistajat olivat saaneet korvauksia, olivat nuotioillat sekä metsästys. Korvaus oli ollut joko rahamääräinen, suuruudeltaan alle 50 euroa, tai tuotteita kuten hirvenlihaa.

Yhteismetsissä korvauksia oli saatu metsästyksen lisäksi lomatonnttien ja loma-asuntojen vuokrauksesta, luontomatkailusta sekä kiviaineksen myynnistä. Korvauksien suuruuksista ja laadusta vastaajilla ei ollut tarkkaa tietoa.

Joka kuudes metsänomistaja METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla oli kokenut toiminnasta aiheutuneen haittaa. Koetut haitat olivat hyvin moninaisia. Metsänomistajat mainitsivat muun muassa luvattoman metsästyksen, moottorikelkkailun ja moottoripyöräilyn ilman lupaa, roskaamisen, melun, ilman saastumisen sekä tallaantuneet taimet. Piittaamattomuus toisen omaisuudesta sekä autojen pysäköinti luvattomiin paikkoihin mainittiin myös. Aiheutuneita haittoja olivat lisäksi rikkoutuneet metsätiet ja luonnolle aiheutetut haitat, tulipalo sekä puutavaran luvaton ottaminen. Ulkomaisten marjanpoimijoiden koettiin aiheuttaneen meteliä, sotkeneen paikkoja sekä tulleen pihapiiriin luvatta. Marjanpoiminnasta koettiin aiheutuneen myös häiritsevää autoliikennettä. Jotkut metsänomistajat olivat joutuneet jopa tahallisen haitanteon kohteeksi, kun esimerkiksi siltoja oli rikottu ja oja tukittu. Varusmiesten jäljiltä mainittiin roskaantunut ympäristö.

Yhteismetsissä toiminnan aiheuttamasta haitasta enemmistö ei osannut sanoa mitään. Joka kolmas ilmoitti, että haittaa ei ole ollut. Vain kolme prosenttia vastaajista ilmoitti käytöstä aiheutuneen haittaa. Mainitut haitat olivat metsästyksen häirintä, metsäteiden luvaton käyttö sekä teiden kunnon heikkeneminen.

Taulukko 31. Metsissä järjestetystä toiminnasta saatu korvaus ja aiheutuneet haitat METSO-verkostoissa, maisemanhoitoalueilla sekä yhteismetsissä.

Toiminnasta on saatu korvaus METSO- verkostot & maisemanhoi- toalueet					Toiminta on aiheuttanut ongelmia METSO- verkostot & maisemanhoi- toalueet				
% metsänomistajista					% metsänomistajista				
Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Eos	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Eos
4	96	11	16	73	16	84	3	36	61

Edellytykset, joilla metsänomistajat sallisivat uudenlaisen kaupallisen toiminnan metsissään

Vajaa kolmannes (29 %) METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajista ei halunnut kaupallista toimintaa omiin metsiinsä millään ehdoilla. Yhteismetsäosakkaista neljä viidennestä (84 %) oli sitä mieltä, että kaupallista toimintaa ei pitäisi sallia omassa yhteismetsässä millään ehdoilla.

Niistä vastaajista, jotka olivat halukkaita sallimaan kaupallisen toiminnan metsissään tai yhteismetsissä, mahdollisuus kieltää toiminta tarvittaessa oli noin neljälle viidestä ehdoton edellytys toiminnalle (Taulukko 32). Valtaosalle metsänomistajista oli myös tärkeää, että omat tai yhteismetsän toimintamahdollisuudet metsässä eivät kavennu kaupallisen toiminnan seurauksena. Lähes kolmelle neljästä vastaajasta oli ehdoton edellytys kaupalliselle toiminnalle myös se, että metsänomistaja tai yhteismetsä saa mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Likimain saman verran vastaajista asetti ehdottomaksi edellytykseksi sen, että luontoarvot eivät vähene eikä puuntuotanto heikkene toiminnan seurauksena. Vastaajan työmahdollisuuksien lisääntymiselle toiminnan ansiosta ei sen sijaan ollut kovin suurta merkitystä.

Taulukko 32. Kaupallisen toiminnan sallimisen edellytykset metsänomistajien omissa metsissä / yhteismetsissä.

Toiminnan sallimisen edellytyksenä oleva tekijä	On ehdon edellytys	Vai- kuttaa jonkin verran	Ei vaikutta mitenkään
	% metsänomistajista		
Metsänomistajalla / yhteismetsällä on mahdollisuus kieltää toiminta tarvittaessa	85	14	1
Toiminta ei vähennä metsänomistajan / yhteismetsän toimintamahdollisuuksia metsässä	81	16	3
Metsänomistaja / yhteismetsä saa mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan suunnitteluun	71	26	3
Toiminta ei vähennä metsän luontoarvoja tuhoamalla tai roskaamalla ympäristöä	70	26	4
Toiminta ei heikennä puuntuotantoa	69	26	5
Metsänomistaja / yhteismetsä saa rahallisen korvauksen	63	30	7
Toiminta ei aiheuta haittaa naapureille	50	38	12
Metsänomistaja / yhteismetsä saa korvauksena tietyn prosenttiosuuden tuotosta	42	46	12
Toiminta hyödyttää kaikkia maanomistajia tasapuolisesti	36	48	16
Toiminta parantaa alueen työllisyyttä	35	50	15
Toiminta lisää alueen luontoarvoja	31	52	17
Toiminta lisää alueen virkistyskäyttömahdollisuuksia	27	61	12
Toiminta lisää omia virkistyskäyttömahdollisuuksia	17	46	37
Toiminta ei kasvata kävijämääriä metsässäni	17	58	25
Toiminta lisää metsänomistajan / yhteismetsäosakkaan työmahdollisuuksia	13	29	<u>58</u>
Muu ¹⁾	3	20	77

¹⁾ Muina edellytyksinä mainittiin: Ei pakkotoimia, toiminta on kertaluonteista esim. suunnistuskilpailu tai luontoreitti

Metsänomistajien välisiä eroja kaupallistamisen edellytyksissä

Metsänomistajan tai yhteismetsän mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun oli kaupallisen toiminnan ehtona kaikkein yleisimmin yhteismetsissä, ammattikorkeakoulu- tai opistotutkinnon suorittaneiden sekä maa- ja metsätalousyrittäjien ja muiden yrittäjien keskuudessa (Liite 3).

Rahallista korvausta toiminnasta edellyttivät etenkin yhteismetsien vastaajat, maa- ja metsätalousyrittäjät sekä eläkeläiset ja maaseudulla asuvat. Suurimpien kaupunkien metsänomistajista joka viidennelle ei rahallisella korvauksella ollut mitään merkitystä.

Yhteismetsien vastaajista kaksi kolmannesta edellytti, että toiminta ei häiritse naapureita. METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla tämä tekijä oli selvästi harvemmin ehdottomana edellytyksenä. Lähes joka viidennelle näissä verkostoissa se ei ollut minkäänlainen edellytys.

Tiettyä prosenttiosuutta toiminnan tuotosta edellyttivät erityisesti yhteismetsän osakkaat sekä taajamissa ja pikkukaupungeissa asuvat. METSO-verkostoissa ja suurimmissa kaupungeissa asuvien keskuudessa tällä oli puolestaan selvästi keskimääräistä vähemmän merkitystä.

Yhteismetsien osakkaista valtaosalle oli tärkeää, että toiminta hyödyttää kaikkia maanomistajia tasapuolisesti. METSO-verkostoissa puolestaan joka neljännelle tällä tekijällä ei ollut mitään merkitystä.

Luontoarvojen lisääntymistä edellyttivät naiset huomattavasti voimakkaammin kuin miehet. Omien virkistyskäyttömahdollisuuksien lisääntymistä painottivat puolestaan keskimääräistä enemmän ammattikoulututkinnon suorittaneet ja keskimääräistä vähemmän akateemisesti koulutetut sekä METSO-verkostojen vastaajat.

Kävijämäärien kasvua metsissään eivät halunneet etenkin ammattikoulututkinnon suorittaneet. Noin kahdelle viidestä akateemisen tutkinnon suorittaneesta kävijämäärien kasvu ei sen sijaan vaikuttanut mitään.

Vastaajan omien työmahdollisuuksien lisääntyminen toiminnan ansiosta oli ehdoton edellytys keskimääräistä useammin ammattikoulututkinnon suorittaneille, sekä päätoimisille ja sivutoimisille muille yrittäjille, keskikokoisissa kaupungeissa asuville ja METSO-verkostojen vastaajille. Sen sijaan akateemisista valtaosalle tällä tekijällä ei ollut merkitystä ollenkaan. Samoin eläkeläiset, ilman sivutoimista ammattia olevat, suurimmissa kaupungeissa asuvat sekä yhteismetsien osakkaat pitivät tätä tekijää merkityksettömänä.

Verkoston osallistuminen yritystoiminnan käynnistämiseen

Vajaa neljännes metsänomistajista ilmoitti alueella toimivan verkoston avustavan yhteistyön aikaansaamisessa maanomistajien välille (Taulukko 33). Lähes yhtä paljon metsänomistajia ilmoitti verkoston luovan edellytyksiä toimintojen kaupallistamiseen.

Taulukko 33. Alueella toimivan yhteistoimintaverkoston luomat edellytykset yritystoiminnan käynnistämiseksi.

Yritystoimintaan liittyvä tekijä	Verkosto avustaa...		
	Kyllä	Ei	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista		
Yhteistyön luominen maanomistajien välille	23	30	47
Toiminnan kaupallistaminen (esim. poltto-puut, joulukuuset ym.)	22	31	47
Uusien ideoiden luominen	17	31	52
Tuotteen markkinointi	16	32	52
Asiakaskunnan löytäminen	14	34	52
Yrittäjyyteen liittyvän byrokratian hoitaminen	10	36	54
Muu ¹⁾	3	27	70

¹⁾ Muu: Kalakannan palauttaminen (paikalliseen jokeen); Olisi saatava piensahoja.

4.3.3 Metsänomistajien yhteistyö organisaatioiden ja muiden tahojen kanssa

METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla selvitettiin metsänomistajien tekemää yhteistyötä eri organisaatioiden ja muiden tahojen kanssa sekä kiinnostusta tällaiseen yhteistyöhön. Yhteistyöksi katsottiin asiointi henkilökohtaisesti, puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeitse viranomaisasioissa, neuvonnan tai muun palvelun käyttäjänä, ostajana tai tarjoajana.

Paikalliset metsästäjät ja metsäkeskukset olivat yleisimmät metsänomistajien yhteistyötahot METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla (Taulukko 34). Noin kaksi kolmesta metsänomistajasta oli tehnyt yhteistyötä näiden kanssa. Hieman alle puolet oli tehnyt yhteistyötä myös muiden maanomistajien ja paikallisten asukkaiden kanssa.

Vähiten yhteistyötä oli tehty ympäristöjärjestöjen kanssa. Paikallinen yhteistoimintaverkosto ja paikallinen teollisuus eivät myöskään olleet kovin yleisiä metsänomistajien yhteistyökumppaneita.

Taulukko 34. Metsänomistajien yhteistyötahot.

Yhteistyötaho	On tehnyt yhteistyötä	Ei ole tehnyt yhteistyötä
	% metsänomistajista	
Paikalliset metsästäjät	70	30
Metsäkeskus	66	34
Muut maanomistajat	49	51
Paikalliset asukkaat	45	55
Urakoitsijat	39	61
Ely-keskus	24	76
Kunnan edustajat	24	76
Metsänhoitoyhdistys	24	76
Kaavoitusviranomaiset	20	80
Muut viranomaiset	20	80
Metsähallitus	19	81
Paikallinen teollisuus	17	83
Paikallinen yhteistoimintaverkosto	17	83
Ympäristöjärjestöt	14	86
Muu ¹⁾	13	87

¹⁾ Muut: METSO, UPM, SLL, Metsäyhtiöt

Yhteistyön sujuvuus organisaatioiden ja muiden tahojen kanssa

Metsänomistajilta tiedusteltiin myös, kuinka hyvin yhteistyö oli sujunut mainittujen yhteistyötahojen kanssa. Parhaiten yhteistyö oli sujunut metsänhoitoyhdistyksen kanssa. Neljä viidestä metsänomistajasta oli kokenut yhteistyön erittäin tai melko sujuvaksi (Taulukko 35). Noin kolme neljännestä oli kokenut yhteistyön sujuvaksi myös paikallisten metsästäjien sekä Metsäkeskuksen kanssa. Yhteistyö urakoitsijoiden, muiden maanomistajien sekä paikallisten asukkaiden kanssa oli ollut sujuvaa joka toisen metsänomistajan mielestä.

Paikallisen yhteistoimintaverkoston kanssa yhteistoimintaa ei ollut koettu kovin yleisesti sujuvaksi, mutta pääosin ei myöskään hankalaksi. Kaikkein heikoimmaksi maanomistajat olivat kokeneet yhteistyön kaavoitusviranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa sekä ympäristöjärjestöjen kanssa.

Taulukko 35. Yhteistyön sujuvuus eri tahojen kanssa.

Yhteistyötaho	Yhteistyö ollut...				
	Erittäin sujuvaa	Melko sujuvaa	Ei sujuvaa eikä hankalaa	Melko hankalaa	Erittäin hankalaa
	% metsänomistajista				
Metsänhoitoyhdistys	40	40	13	5	2
Paikalliset metsästäjät	41	34	22	1	2
Metsäkeskus	19	52	25	3	1
Urakoitsijat	21	35	37	5	2
Muut maanomistajat	18	36	40	5	1
Paikalliset asukkaat	15	39	39	5	2
Paikallinen yhteistointaverkosto	7	23	64	5	1
Ely-keskus	7	22	51	11	9
Metsähallitus	5	19	57	12	7
Paikallinen teollisuus	5	31	51	7	6
Kunnan edustajat	4	27	50	12	7
Kaavoitusviranomaiset	3	18	53	15	<u>11</u>
Ympäristöjärjestöt	5	14	50	14	<u>17</u>
Muut viranomaiset	3	13	64	11	9
Muu ¹⁾	16	-	69	6	9

¹⁾Muu: UPM, Skogsreviret, YM, pääosin yksilöimätön

4.4 Metsänomistajien kiinnostus vapaaehtoiseen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla

Eniten metsänomistajia kiinnosti METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla kohteen määräaikainen suojelu korvausta vastaan (Taulukko 36). Lähes yhtä moni oli kiinnostunut tiettyihin elinympäristöihin kohdistuvista luonnonhoitohankkeista. Hieman vajaa puolet oli kiinnostunut myös elinympäristöjen säilyttämisestä talousmetsien hoidon yhteydessä. Tämän keinoon kohdalla esiintyi kuitenkin eniten epävarmuutta. Vähiten kiinnostusta herätti kohteen pysyvä suojelu. Kuitenkin lähes joka viides oli kiinnostunut myös tästä keinosta. Suunnilleen samankokoinen joukko oli tämän keinoon suhteen epävarma.

Taulukko36. Metsänomistajien kiinnostus vapaaehtoiseen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla.

Suojelun keino	Kyllä, jos sopiva kohde löytyy	En, vaikka sopiva kohde löytyisi	Sopi- vaa koh- detta ei ole	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista			
Kohteen määräaikainen suoje- lu korvausta vastaan 10–20 vuodek- si, minkä jälkeen käyttö omistajan haluamalla tavalla	58	11	19	13
Luonnonhoitohankkeet, joissa kohennetaan tiettyjen elinympä- ristöjen tilaa (esim. lähteiden kunnostus)	56	9	18	18
Elinympäristöjen säilyttäminen talousmetsien hoidon yhteydessä ja metsäsuosituksia runsaampi puuston jättäminen hakkuissa hakkuualalle	42	20	14	25
Kohteen pysyvä suojeleminen yksityise- nä suojelualueena korvausta vas- taan (maapohjan omistus säilyy)	29	31	19	22
c) Kohteen pysyvä suojeleminen (maan myynti valtiolle)	19	43	19	20

Taustapiirteisiin liittyviä eroja metsänomistajien halukkuudessa vapaaehtoiseen suojelemaan

Kohteen määräaikainen suojeleminen korvausta vastaan kiinnosti keskimääräistä useammin yhtymäomistuksessa olevien ja sukulaisilta ostettujen tilojen omistajia sekä METSO-verkostojen alueilla toimivia metsänomistajia (Taulukko 37). Puuta viime vuosina myyneistä sekä puun myyntien suhteen epävarmoista noin kolme neljännestä oli myös kiinnostunut tästä suojelemaan keinosta. Vapailta markkinoilta tilansa ostaneista sen sijaan joka kolmas ei ollut kiinnostunut määräaikaisesta suojelemaan. Perikuntien omistajista lähes puolet oli epävarma tällaisen suojelemaan suhteen. Maisemanhoitoalueilla noin joka neljäs oli sitä mieltä, että omista metsistä ei löydy tarkoitukseen sopivaa kohdetta.

Kohteen pysyvästä suojelusta korvausta vastaan olivat kiinnostuneita erityisesti yhtymien omistajat. Myös yli 50 hehtaaria metsää verkoston alueella omistavista noin kaksi viidennestä oli kiinnostunut tällaisesta suojelusta. Perheomisteisten, METSO-verkoston alueella toimivien ja kooltaan 31–50 hehtaarin tilojen omistajia pysyvä suojelu kiinnosti vähiten. Perikuntien ja pienimpien tilojen omistajien keskuudessa esiintyi eniten epävarmuutta tämän keinon suhteen.

Pysyvä suojelu siten, että maa myydään valtiolle kiinnosti enemmän miehiä kuin naisia. Naisten keskuudessa epävarmojen osuus oli suuri. METSO-verkoston metsänomistajista yli puolet ei ollut kiinnostunut tästä keinosta, kun taas maisemanhoitoalueilla joka kolmas metsänomistaja ei ollut kiinnostunut maan myynnistä.

Elinympäristöjen säilyttäminen talousmetsien hoidon yhteydessä kiinnosti yleisimmin palkansaajia, METSO-verkoston metsänomistajia, 31–50 hehtaarin metsätilojen omistajia, metsäsuunnitelman hankkineita sekä vähintään 50 kuutiometriä puuta viime vuosina myyneitä metsänomistajia. Kiinnostus oli lisäksi suurinta alle viiden peltohehtaarin tiloilla ja väheni sitä mukaa, kun peltoala verkoston alueella kasvoi.

Kiinnostuksen puute elinympäristöjen säilyttämiseen talousmetsien hoidon yhteydessä oli suurinta yrittäjien keskuudessa, maisemanhoitoalueilla, yli 100 hehtaarin metsätiloilla sekä tiloilla, joilla oli vähintään 50 hehtaaria peltoa, ja voimassaoleva metsäsuunnitelma. Epävarmuus oli puolestaan suurinta palkansaajien ja METSO-verkoston metsänomistajien keskuudessa, 51–100 hehtaarin metsätiloilla sekä tiloilla, joilla ei ollut metsäsuunnitelmaa.

Luonnonhoitohankkeista olivat kiinnostuneita erityisesti metsänomistajat, jotka olivat ostaneet tilansa vapailta markkinoilta. Viime vuosien puunmyynneistään epävarmoilla metsänomistajilla kiinnostuksen puute oli puolestaan muita suurempaa. Heidän keskuudessaan oli myös epävarmoja keskimääräistä enemmän samoin kuin tilansa perintönä tai lahjana saaneiden keskuudessa.

Taulukko 37. Metsänomistajien välisiä eroja kiinnostuksessa vapaaehtoiseen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla.

Suojelun keino /Erotteleva tekijä	Kyl- lä, jos sopi- va koh- de löy- tyy	Ei, vaikka sopiva kohde löytyi- si	So- pivaa koh- detta ei ole	Ei osaa sanoa
% metsänomistajista				
Kohteen määräaikainen suojelu <u>korvausta vastaan</u> 10–20 vuodeksi, minkä jälkeen käyttö omistajan haluamalla tavalla				
Tilan hallintatapa***	Yhden henkilön omistus			
	59	9	17	15
	Omistus puolison kanssa			
	58	21	19	2
	Yhtymä			
	70	4	22	4
	Perikunta			
	36	-	18	<u>46</u>
Tilan saantotapa***	Perintö tai lahja			
	59	-	22	19
	Osto vapailta markkinoilta			
	46	<u>31</u>	12	11
	Osto sukulaisilta			
	64	8	21	7
Puunmyynnit 2007–2011**	On myynyt			
	70	8	17	5
	Ei ole myynyt			
	44	15	21	<u>20</u>
	Ei osaa sanoa			
	75	-	-	<u>25</u>
Verkosto***	METSO-verkosto			
	76	5	9	10
	Maisemanhoitoalue			
	48	14	<u>24</u>	14
Kohteen pysyvä suojelu yksityisenä suojelualueena <u>korvausta vastaan</u> (maapohjan omistus säilyy)				
Tilan hallintatapa*	Yhden henkilön omistus			
	23	<u>39</u>	14	24
	Omistus puolison kanssa			
	26	<u>36</u>	23	15
	Yhtymä			
	50	14	18	18
	Perikunta			
	36	9	9	<u>46</u>
Verkosto***	METSO-verkosto			
	29	<u>41</u>	5	25
	Maisemanhoitoalue			
	30	25	<u>25</u>	20
Metsäala verkoston alueella*	1–10 ha			
	29	14	25	<u>32</u>
	11–30 ha			
	24	31	24	21
	31–50 ha			
	19	<u>50</u>	23	8
	51–100 ha			
	42	29	6	23
	yli 100 ha			
	39	35	17	9

Kohteen pysyvä suojele (maan myynti valtiolle)					
Sukupuoli*	Mies	20	44	19	17
	Nainen	10	40	13	<u>37</u>
Verkosto**	METSO-verkosto	16	<u>56</u>	7	21
	Maisemanhoitoalue	20	35	25	20
Elinympäristöjen säilyttäminen talousmetsien hoidon yhteydessä ja metsäsuosituksia runsaampi puuston jättäminen hakkuissa hakkuualueelle					
Ammattiasema*	Palkansaaaja	45	12	12	<u>31</u>
	Maa- ja metsätalousyrittäjä	39	39	7	15
	Muu yrittäjä	43	<u>43</u>	14	-
	Eläkeläinen	41	15	17	27
Verkosto**	METSO-verkosto	53	11	5	<u>31</u>
	Maisemanhoitoalue	36	<u>25</u>	18	21
Metsäala verkoston alueella**	1–10 ha	48	7	17	28
	11–30 ha	34	15	24	27
	31–50 ha	52	20	20	8
	51–100 ha	39	26	3	<u>32</u>
	yli 100 ha	46	<u>41</u>	4	9
Peltoala verkoston alueella*	1–4 ha	56	11	15	18
	5–19 ha	46	11	19	24
	20–49 ha	32	41	9	18
	vähintään 50 ha	25	<u>50</u>	-	25
Voimassa oleva metsäsuunnitelma*On		48	<u>25</u>	11	16
	Ei ole	34	13	15	<u>38</u>
	Ei osaa sanoa	37	18	18	27
Myyty puumäärä 2007–2011**	1–149 m ³	40	10	20	30
	150–499 m ³	27	33	33	7
	500–999 m ³	47	24	-	29
	vähintään 1000 m ³	48	35	-	17
Luonnonhoitohankkeet, joissa kohennetaan tiettyjen elinympäristöjen tilaa (esim. lähteiden kunnostus)					
Tilan saantotapa**	Perintö tai lahja	58	-	13	<u>29</u>
	Osto vapailta markkinoilta	62	8	15	15
	Osto sukulaisilta	56	11	<u>23</u>	10
Puunmyynnit 2007–2011*	On myynyt	56	14	19	11
	Ei ole myynyt	55	3	19	23
	Ei osaa sanoa	25	<u>25</u>	-	<u>50</u>

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

4.5 Ekosysteemipalveluihin liittyvät tiedot ja tietotarpeet

4.5.1 Ekosysteemipalveluihin ja METSO-ohjelmaan liittyvä tiedon määrä

Ekosysteemipalvelut käsitteenä

Joka toinen vastaaja (METSO-verkostot, maisemanhoitoalueet ja yhteismetsät) kuuli ekosysteemipalveluista ensimmäisen kerran vasta tässä kyselyssä (Taulukko 38). Joka toiselle asia oli siten ainakin jossain määrin tuttu ennestään. Kaikki eivät kuitenkaan tienneet tarkalleen, mitä näillä palveluilla tarkoitetaan. Hieman useampi kuin joka toinen metsänomistaja oli kiinnostunut ekosysteemipalveluista ja noin neljännes piti niitä turhana vouhotuksena.

Vajaa neljännes vastaajista piti ekosysteemipalveluista saamaansa tietoa riittämättömänä, mutta vielä useampi eli joka toinen tunsivat tarvitsevansa lisää tietoa tällaisista palveluista. Joka neljäs vastaaja halusi lisätietoa erityisesti ekosysteemipalveluiden tarjoamista mahdollisuuksista yritystoimintaan sekä tuotteistamiseen tai kaupalliseen toimintaan.

METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajilta kysyttiin lisäksi, olisivatko he kiinnostuneita yhteistoiminnasta ekosysteemipalveluiden tuotannossa. Vajaa puolet (40 %) heistä oli asiasta kiinnostunut. Muita vastaajia (60 %) asia ei kiinnostanut.

Taulukko 38. Metsänomistajien omat arviot ekosysteemipalveluihin liittyvästä tiedon määrästä METSO-verkostoissa, maisemanhoitoalueilla sekä yhteismetsissä.

	Kyllä	Ei
	% metsänomistajista	
Kuulin ekosysteemipalveluista ensimmäisen kerran tässä kyselyssä	50	50
Tiedän, mitä ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan	47	53
Ekosysteemipalvelut kiinnostavat minua	56	44
Olen saanut riittävästi tietoa ekosysteemipalveluista	23	77
Tarvitsen lisätietoa ekosysteemipalveluista yleisesti	51	49
Haluan lisätietoa ekosysteemipalveluiden tarjoamista mahdollisuuksista yritystoimintaan	25	75
Haluan lisätietoa ekosysteemipalveluiden tarjoamista mahdollisuuksista tuotteistamiseen / kaupalliseen toimintaan	26	74
Ekosysteemipalvelut ovat turhaa vouhotusta	24	76

METSO-ohjelma

METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajilta selvitettiin myös METSO-ohjelmaan liittyvää lisätiedon tarvetta. Suurin lisätiedon tarve liittyi sopimuksen voimassaoloajan pituuteen, sitovuuteen ja purkamiseen, käyttörajoituksiin ja korvausten määrään (Taulukko 39). Vähäisintä tiedon tarve oli sopimuksen vaikutuksista lähiseudun työllisyyteen.

Taulukko 39. METSO-ohjelmaan liittyvä lisätiedon tarve METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajilla.

Tarvitsee lisää tietoa	Kyllä	Mahdollisesti	Ei	Ei osaa sanoa
	% metsänomistajista			
Sopimuksen voimassaoloajan pituudesta	45	25	20	10
Sopimuksen sitovuudesta ja purkamisesta	43	27	19	11
Käyttörajoituksista sopimusaikana	42	31	16	11
Korvauksen määrästä	41	28	18	13
Sopimuksen jatkamismenettelystä	36	30	20	14
Kohteen omistusoikeudesta ja päätösvallassa	25	37	27	11
Suojelutavoitteiden toteutumisen varmuudesta	23	39	22	16
Kohteen tärkeydestä valtakunnallisesti	21	35	27	17
Vaikutuksista lähiseudun työllisyyteen	13	32	39	16

4.5.2 Tietolähteet ekosysteemipalveluihin liittyvissä asioissa

Metsänomistajien tietolähteitä selvittävä kysymys oli samanlainen sekä METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajille että yhteismetsien osakkaille. Kaikkein tärkeimmiksi tietolähteiksi osoittautuivat artikkelit sanomalehdissä sekä metsä- ja ympäristöalan lehdissä (Taulukko 40). Valtaosa metsänomistajista (80–90 %) oli saanut ekosysteemipalveluihin liittyvää tietoa näistä lähteistä.

Metsänhoitoyhdistyksen ja Metsäkeskuksen kautta sekä radion ja television välityksellä tietoa oli saanut myös merkittävä osa metsänomistajista. Kahdelle kolmesta vastaajasta tietolähteenä olivat toimineet myös kotiin tulevat esitteet. Noin joka toisen vastaaja oli saanut ekosysteemipalveluista tietoa yleisötilaisuuksissa.

Internetin merkitys tiedonsaannissa oli vähäisempi. Sitä kautta ekosysteemipalveluita koskevaa tietoa oli saanut noin kaksi viidennestä. Kaikkein vähäisin merkitys oli muilla järjestöillä kuin ympäristöjärjestöillä. Ympäristöjärjes-

tötkin sijoittuivat häntäpään metsänomistajien tietolähteenä ekosysteemipalveluista.

Yhteismetsille esitetystä luettelosta oli taulukossa mainittujen tietolähteiden lisäksi mainittu yhteismetsä. Yhteismetsän kautta tietoa ekosysteemipalveluista oli saanut kaikkiaan lähes 80 % yhteismetsäosakkaista. Paljon tietoa oli saanut 17 %, jonkin verran 61 % ja ei ollenkaan 22 %.

Taulukko 40. Metsänomistajien ja yhteismetsäosakkaiden käyttämät tietolähteet ekosysteemipalveluihin liittyvän tiedon hankinnassa (pl. puun tuotanto)

Tietolähde	Tietoa saatu...	Pal- jon	Jon- kin ver- ran	Ei ollen- kaan
		% metsänomistajista		
Artikkelit metsä- tai ympäristöalan lehdissä		23	57	20
Artikkelit sanomalehdissä		17	73	10
Metsänhoitoyhdistys		13	55	32
Metsäkeskus		11	48	41
Radio, TV		9	61	30
Kotiin tulevat tiedotteet ja esitteet		9	57	34
Alan kirjallisuus		9	34	57
Yleisötilaisuudet (esitelmät, retkeilyt, metsäpäivät ym.)		8	41	51
Internetin sivustot		7	32	61
Artikkelit muissa lehdissä		6	54	40
Kurssit (esim. metsäkurssit)		5	25	70
Ympäristöjärjestöt		5	21	74
ELY-keskus / Ympäristökeskus		4	28	68
Naapurit, ystävät		4	40	56
Muut järjestöt		1	13	86
Muu ¹⁾		4	7	89

¹⁾ Muut tietolähteet: Asiantuntijaystävä, puolison työ, Koppelo, itse mukana toiminnassa

Tietolähteiden tärkeysjärjestys

Metsänomistajia ja yhteismetsäosakkaita pyydettiin myös mainitsemaan kaksi mieluisinta tietolähdettään tärkeysjärjestyksessä. METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla artikkelit metsä- ja ympäristöalan lehdissä sekä sanomalehdissä olivat mieluisimmat tietolähteet (Taulukko 41). Myös metsänhoitoyhdistys sijoitettiin usein kaikkein mieluisimpien tietolähteiden joukkoon.

Yhteismetsäosakkaista joka kolmannelle sanomalehtiartikkelit olivat mieluisin tietolähde ekosysteemipalveluita koskevassa tiedon saannissa. Seuraavaksi sijoittuivat metsä- ja ympäristöalan lehtiartikkelit. Myös yhteismetsä oli osakkailleen mieluisa tiedonsaantikanava.

Ympäristöjärjestöt tai muut järjestöt eivät näytelleet missään verkostossa kovin merkittävää osaa metsänomistajien ekosysteemipalveluihin liittyvässä tiedonsaannissa. Yhteismetsäosakkaiden tiedonsaannissa myöskään erilaiset kurssit tai ELY-keskukset eivät sijoittuneet mieluisimpien tietolähteiden joukkoon.

Taulukko 41. Tietolähteiden tärkeysjärjestys.

	METSO-verkoston ja maisemanhoitoal- eiden metsänomista- jat		Yhteismetsäosaajat	
	% metsänomistajista		% metsänomistajista	
Metsien tuottama hyöty	Mieluisin	Toiseksi mieluisin	Mieluisin	Toiseksi mieluisin
Artikkelit metsä- tai ym- päristöalan lehdissä	23	12	20	17
Artikkelit sanomalehdissä	23	10	32	9
Metsänhoitoyhdistys	14	17	6	4
Internetin sivustot	8	9	9	11
Metsäkeskus	6	12	3	8
Yleisötilaisuudet (esitel- mät, retkeilyt, metsäpäi- vät ym.)	6	5	6	6
Radio, TV	4	11	8	23
Kotiin tulevat tiedotteet ja esitteet	4	7	1	5
Alan kirjallisuus	4	3	2	
Kurssit (esim. metsäkurs- sit)	2	3		
Artikkelit muissa lehdissä	1	4	1	3
ELY-keskus / Ympäristö- keskus	1	2		
Muut järjestöt	1			
Naapurit, ystävät		3	1	6
Ympäristöjärjestöt				
Yhteismetsä	-		13	8
Muu	3	2		1

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Yhteenveto

Tutkimuksen tavoite ja aineisto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää postikyselyn avulla yksityismetsänomistajien mielipiteitä ja asenteita erilaisten ekosysteemipalveluiden tuotantoa kohtaan. Lisäksi pyrittiin selvittämään maanomistajien suhtautumista erilaisiin yhteistoimintamuotoihin ekosysteemipalveluiden tuotannossa ja halukkuutta tällaiseen yhteistoimintaan.

Kyselyaineisto kerättiin kesällä 2012 strukturoitua kyselylomaketta käyttäen. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat kaikki metsänomistajat, joiden metsätila sijaitsi niiden yhteistoimintaverkostojen alueella, joilla oli aiemmin tehty henkilökohtaisia haastatteluja verkostojen toimijoiden keskuudessa. Osaotoksia poimittiin siten yhdeksän eri verkoston alueelta. Koko otoksen muodosti yhteensä noin 1 250 metsänomistajaa Etelä- ja Lounais-Suomesta, Pohjanmaalta, Savosta sekä Pohjois-Suomesta. Aineiston muodostaa 359 hyväksyttyä vastausta. Vastausaktiivisuus oli 29 %.

Tutkimuksen metsänomistajat eivät olleet edustava otos suomalaisesta metsänomistajakunnasta. Siihen ei tutkimuksessa myöskään pyritty, vaan tutkimuksen metsänomistajat edustivat omien verkostojensa metsänomistajakuntaa.

Yhteismetsäosakkaiden kyselylomake poikkesi joiltakin osin muille metsänomistajille lähetetystä lomakkeesta. Aineistot on yhdistetty ja tulokset analysoitu kaikkien verkostojen osalta yhdessä niiltä osin kuin se on ollut mahdollista.

Metsien käyttö ja hoito

Metsien käytöstä yleisellä tasolla oli valtaosa metsänomistajista sitä mieltä, että metsäteollisuuden puunsaannin turvaaminen on tärkeää. Metsänomistajan oman päätösvallan tärkeys metsänuudistamisessa nousi myös vahvasti esiin. Pääosa vastaajista oli lisäksi sitä mieltä, että metsät tulee pitää ensisijaisesti talouskäytössä. Kuitenkin myös suojele ja metsien monipuolinen käyttö koettiin yleisesti tärkeäksi.

Yhteismetsäosakkaille metsien talous- ja työllisyysnäkökohdat olivat keskimääräistä useammin tärkeitä samoin kuin metsien monipuolinen käyttö. Maisemanhoitoalueiden metsänomistajat puolestaan korostivat muita yleisemmin metsien ulkoilu- ja virkistyskäytön tärkeyttä.

Metsänomistuksen tavoitteissa METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajille tärkein yksittäinen tavoite oli kotitarvepuiden saanti. Tavoitteiden mukaisessa ryhmittelyssä löydettiin kolme erilaista tavoiteryhmiä. Näitä olivat taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavat, virkistys- ja luontoarvoja korostavat sekä epävarmat metsänomistajat. Taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisuutta korostavat olivat suurin ryhmä noin 40 prosentin osuudella. Ryhmän metsänomistajille oli tyypillistä maaseudulla ja tilansa yhteydessä asuminen. Metsäsuunnitelma oli tässä ryhmässä myös keskimääräistä yleisempi ja tilat keskimääräistä suurempia. Nämä metsänomistajat olivat myös aktiivisia puunmyyjiä.

Virkistys- ja luontoarvoja korostavien ryhmässä oli naisia ja kaupunkilaisia keskimääräistä enemmän ja heidän tilansa olivat pieniä. Epävarmojen keskuudessa oli sekä kaupunkilaisia että maalla asuvia. Tilakoko oli pääosin pieni. Kummassakaan ryhmässä ei myyty puuta kovin aktiivisesti.

Metsiin liittyvissä päätöksissä metsänomistajat painottivat eniten mahdollisuutta eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatukseen sekä taloudellista tuottoa. Joka kolmas metsänomistaja asetti päätöksenteossaan luontoarvot taloudellisen tuoton edelle.

Yhteismetsäosakkaat korostivat yhteismetsäomistajuuteen liittyvissä tavoitteissa omistuksen vaivattomuutta, säännöllisiä puunmyyntituloja sekä metsänhoidollisia ja verotuksellisia tekijöitä. Kuitenkin myös luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja luonnonsuojelu koettiin usein tärkeiksi. Kotitarvepuiden saatavuudella ei ollut erityistä merkitystä osakkaille.

Ekosysteemipalveluiden tunnistaminen ja tärkeys

Kaikkiaan metsänomistajat tunnistivat metsissään ja yhteismetsissä varsin yleisesti melko suuren joukon erilaisia ekosysteemipalveluita. Yleisimmin metsänomistajat ja yhteismetsäosakkaat tunnistivat puuntuotannon, marjastuksen ja sienestyksen sekä metsät eliöiden elinympäristönä. Heikoimmin omista metsissä tunnistetut tai toteutuneet ekosysteemipalvelut liittyivät vesitalouteen, melun torjuntaan ja pölyttäjiin.

METSO-yhteistoiminta-alueilla, maisemanhoitoalueilla ja yhteismetsillä on lähtökohtaisesti erilaiset tavoitteet metsien käytössä (vastaavasti luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, maisema ja taloudellinen tuotto). Metsänomistajat ja osakkaat kuitenkin verkostotyyppistä riippumatta tunnistavat useita, usein samoja ekosysteemipalveluita metsissään vaikka painotukset vaihtelevatkin alueittain.

Omalta kannaltaan tärkeimpänä ekosysteemipalveluna metsänomistajat pitivät yleisimmin puuntuotantoa. Yhteismetsien osakkailla tämä korostui vielä voimakkaammin kuin muilla metsänomistajilla. Metsänomistajalle itselleen tärkeimpien hyötyjen joukkoon lukeutuivat myös marjastus ja sienestys, virkistys ja ulkoilu, metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle sekä energiapuun tuotanto.

Lähiympäristölle metsänomistajat arvioivat tärkeimmäksi hyödyksi marjastuksen ja sienestyksen. METSO-verkoston ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajat arvioivat lähiympäristölle toiseksi tärkeimmäksi hyödyksi virkistuksen ja ulkoilun, mutta yhteismetsäosakkaat puuntuotannon. Yhteismetsissä virkistys ja ulkoilu sijoituivat kuitenkin myös kolmen tärkeimmän hyödyn joukkoon.

Suomen yhteiskunnan kannalta tärkeimmäksi hyödyksi kaikissa verkostoissa arvioitiin puuntuotanto. Muut yhteiskunnan kannalta tärkeimmiksi arvioidut ekosysteemipalvelut olivat hiilensidonta, eliöiden elinympäristö, energiapuun tuotanto, virkistys ja ulkoilu sekä metsäkulttuurin siirtäminen uusille sukupolville.

Parhaimpina keinoina edistää ekosysteemipalveluiden tuotantoa metsänomistajat pitivät puumarkkinoiden kehittämistä, yhteistyötä metsänomistajien ja kuntien kesken sekä internet-sivustoja, joilla esitellään paikallista yritystoimintaa sekä palveluita ja tuotteita. METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla metsänomistajat painottivat myös hyötymahdollisuuksien kartoitusta ja tilakohtaista neuvontaa.

Yhteistoiminta ekosysteemipalveluiden tuotannossa

Yli puolet metsänomistajista oli kiinnostunut yhteistyöstä ekosysteemipalveluiden tuotannossa lähiseudun metsänomistajien kanssa. Käytännössä yhteistyö oli mahdollista noin 40 prosentille, sillä neljännes vastaajista katsoi, ettei heidän maillaan ole tarkoitukseen sopivia kohteita. Joka viidettä vastaajaa yhteistoiminta ei kiinnostanut.

Yhteistyön avulla metsänomistajat arvelivat saavansa aiempaa enemmän hyötyä metsien tuottamista hyödyistä. Valtaosa edellytti kuitenkin, että toiminta on vapaaehtoista. Enemmistö edellytti lisäksi, että toiminta ei sulje pois puuntuotantoa.

Yhteistoimintaan metsänomistajia kannusti eniten oman päätäntävällän säilyminen. Muut tärkeimmät kannustimet olivat yhteistyön tuomat tulot maanomistajalle, luontoarvojen lisääntyminen sekä alueen viihtyvyyden kasvu.

Kaupallinen toiminta ja sen edellytykset

Hyötyjä ei ollut kaupallistettu kovinkaan laajasti verkostojen alueilla. Tyypillisin ulkopuolisten järjestämä toiminta metsänomistajien metsissä tai yhteismetsissä oli metsästys. Muu yleisimmin järjestetty toiminta olivat urheiluun ja ulkoiluun liittyvät tapahtumat sekä luontomatkailu.

Valtaosin maanomistajat eivät olleet saaneet minkäänlaista korvausta heidän metsissään järjestetystä toiminnasta. Mikäli korvausta oli saatu, se oli usein metsästysseuroilta saatua lihaa. Harvoin oli saatu pieni nimellinen rahakorvaus.

Joka kuudennella tilalla järjestetystä toiminnasta oli koitunut haittaa. Haittojen kirjo oli hyvin laaja luvattomasta metsästyksestä rikkoutuneisiin metsäteihin.

Joka kolmas tutkimuksen metsänomistaja ei halunnut kaupallista toimintaa metsiinsä millään ehdoin. Yhteismetsäosakkaista valtaosa ei myöskään haluaisi kaupallista toimintaa omaan yhteismetsäänsä.

Kaupallisesta toiminnasta kiinnostuneet metsänomistajat asettivat yleisimmin toiminnan ehdoksi mahdollisuuden kieltää toiminta tarvittaessa sekä omien toimintamahdollisuuksien säilymisen metsässä. Yleisesti metsänomistajat halusivat myös osallistua toiminnan suunnitteluun ja edellyttivät alueen luontoarvojen säilyvän entisellään toiminnasta huolimatta. Samoin puuntuotannon edellytysten haluttiin säilyvän ennallaan. Hyvin usein maanomistajat

halusivat myös rahallisen korvauksen toiminnan sallimisesta. Joka toinen vastaaja edellytti, että toiminta ei aiheuta haittaa naapureille.

Ekosysteempipalveluiden tuotannossa metsänomistajia kiinnosti eniten hiilensidontapalveluiden myynti. Vähiten kiinnostusta herätti metsän vuokraaminen puuntuotantoon. Tuottamisen edellytyksenä oli yleisimmin riittävän korvauksen saaminen. Kaikkiaan metsänomistajat toivoivat hyötyvänsä myös itse jollain tavoin tuotannosta. Lisäksi metsänomistajat edellyttivät, että oma toiminta metsässä ei häiriinny, luonto ei tärvelly ja metsänomistajalla säilyy sananvalta toiminnan suhteen.

Ekosysteempipalveluihin liittyvät tiedot ja tietolähteet

Joka toinen vastaaja ei ollut kuullut ekosysteempipalveluista käsitteenä ennen kyselylomakkeen saamista. Kaikille asiasta kuulleillekaan ei ollut täysin selvää, mistä on kyse. Riittävästi tietoa asiasta tunsivat saaneensa vajaa neljännes vastaajista.

Useampi kuin joka toinen vastaaja oli kiinnostunut ekosysteempipalveluista ja halusi lisää tietoa niistä. Noin neljännes vastaajista oli kiinnostunut ekosysteempipalveluiden tarjoamista mahdollisuuksista yritystoiminnassa ja kaupallistamisessa ja halusi lisätietoa niistä.

Eniten vastaajat olivat saaneet ekosysteempipalveluihin liittyvää tietoa artikkeleista sanomalehdissä sekä metsä- ja ympäristöalan lehdissä. Muita yleisesti käytettyjä tietokanavia olivat metsänhoitoyhdistys, Metsäkeskus sekä radio ja TV. Yhteismetsäosakkaista valtaosalle yhteismetsä oli tärkeä tietolähde. Kaikkein vähäisin merkitys vastaajien tiedonsaannissa oli ollut ympäristö- ja muilla järjestöillä.

METSO-ohjelmaan liittyvä tiedontarve

METSO-verkostojen ja maisemanhoitoalueiden metsänomistajilta tiedusteltiin myös METSO-ohjelmaan liittyvää tiedontarvetta. Yleisimmin vastaajat tarvitsivat lisätietoa sopimuksen voimassaoloajan pituudesta sekä sitovuudesta ja purkamisesta. Myös sopimuksen aikaisista käyttörajoituksista ja korvausten määrästä kaivattiin usein lisää tietoa. Sen sijaan METSO-ohjelman vaikutuksista lähiseudun työllisyyteen lisätietoa kaivattiin melko vähän.

5.2 Johtopäätökset

Metsänomistajien kiinnostus ekosysteemipalveluiden tuotantoon

Ekosysteemipalvelut käsitteenä on vielä melko vieras asia monille metsänomistajille. Käsitteen tunnistamista olennaisempaa on kuitenkin, että metsänomistajat tunnistavat erilaisia ekosysteemipalveluita erittäin hyvin. Omista mahdollisuuksista on monella metsänomistajalla epäselvyyttä, sillä hyötymismahdollisuuksien kartoittamista ja tilakohtaista neuvontaa kaivattiin melko usein.

Ekosysteemipalveluiden tärkeys painottuu metsänomistajien arvioissa eri tavoin sen mukaan, kuka on hyödyn saaja. Omalta kannalta tärkeäksi nousee erityisesti puuntuotanto. Myös marjastus ja sienestys, energiapuun tuotanto, virkistys ja ulkoilu sekä metsäkulttuurin siirtäminen seuraavalle sukupolvelle ovat metsänomistajille tärkeitä hyötyjä, mutta eivät läheskään yhtä tärkeitä kuin puuntuotanto.

Lähiympäristölle tärkeimmäksi hyödyksi metsänomistajat arvioivat pääasiassa sellaiset hyödyt, jotka edellyttävät metsissä liikkumista ja sisältyvät jokamiehen oikeuksiin. Niihin kuuluvat erityisesti marjastus ja sienestys sekä virkistys ja ulkoilu. Verkostoittain näkemyksissä on hieman eroja, sillä yhteismetsäosakkaat pitävät puuntuotantoa lähiympäristölle selvästi tärkeämpänä kuin muut metsänomistajat.

Yhteiskunnan kannalta ehdottomasti tärkeimmäksi metsän hyödyksi metsänomistajat nostavat puuntuotannon. Toisin sanoen metsänomistajat tiedostavat vahvasti puuntuotannon kansantaloudellisen merkityksen. Hiilensidonnan metsänomistajat arvioivat myös yhteiskunnan kannalta tärkeäksi.

Vain harvat metsänomistajat pitivät metsän säätelypalveluita kolmen itselleen, lähiympäristölle tai yhteiskunnalle tärkeimmän ekosysteemipalvelun joukossa.

Erialaisten ekosysteemipalveluiden tuotanto kiinnostaa melko suurta metsänomistajajoukkoa. Halukkuutta hyödyntää ekosysteemipalveluita taloudellisesti näyttäisi lisäävän korkea koulutus ja yrittäjätausta. Vähiten kiinnostusta löytyy ilman ammattitutkintoa olevien ja eläkeläisten keskuudesta.

Ekosysteemipalveluiden tuotannon kehittämiskeinoista metsänomistajat tuntevat pitävän puumarkkinoiden kehittämistä parhaimpana. Kehittämisen voidaan ajatella helpottavan tai mahdollistavan muiden hyötyjen tuottamisen puuntuotannon ohella. Lisäksi metsänomistajat tuntevat kokevan yhteistyön kunnan kanssa edistävän metsän hyötyjen tuotantoa. Myös kunnan kannalta tällainen yhteistyö saattaa olla tärkeä esimerkiksi silloin, kun erilaisia reitistöjä,

luontopolkuja tai latuja toteutetaan siten, että ne kulkevat myös yksityisten mailla.

Kehittämiskeinoista kannatusta sai varsin yleisesti myös internet-sivustot, jotka esittelevät paikallisten yrittäjien toimintaa ja palveluita. Tämän voidaan ajatella levittävän tietoa paikallisesta tarjonnasta laajalle ja lisäävän sen seurauksena palveluiden kysyntää alueella.

Näkemykset sopivista kehittämiskeinoista vaihtelevat verkostoittain. Etenkin yhteismetsissä nähdään puumarkkinoiden kehittäminen ja markkinoiden luominen sopiviksi keinoiksi, mikä onkin ymmärrettävää yhteismetsissä painottuvan taloudellisen ajattelun pohjalta. Maisemanhoitoalueilla puolestaan internetsivustojen perustaminen ja kauppapaikan luominen metsän tuotteille nähdään hyväksi kehittämiskeinoiksi. Matkailijoiden saaminen alueelle voikin olla tärkeä tavoite maisemanhoitoalueella ja nämä keinot saattavat toimia siinä suhteessa hyvin.

Yhteistoiminta: edellytykset ja edistäminen

Yhteistoiminta ekosysteemipalveluiden tuotannossa näyttää kiinnostavan samansuuruista joukkoa kuin tuotantokin. Korkeasti koulutetut metsänomistajat, palkansaajat sekä maa- ja metsätalousyrittäjät ovat kaikkein kiinnostuneimpia tällaisesta yhteistoiminnasta. Yhteistoimintahalukkuus lisääntyy myös tilakoon kasvaessa.

METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla noin joka toinen metsänomistaja on halukas yhteistyöhön lähiseudun metsänomistajien kanssa. Suuri osa heistä pitää tällaista yhteistyötä myös välttämättömänä, jotta ekosysteemipalveluita voidaan yleensä hyödyntää.

Pääosalle metsänomistajista puuntuotanto ja taloudellinen tuotto kuuluvat tärkeimpiin tavoitteisiin metsänomistuksessa ja vaikuttavat merkittävästi päätöksentekoon. Niinpä enemmistö metsänomistajista pitääkin yhteistoiminnan edellytyksenä, että se voidaan toteuttaa puuntuotannon ohella. Lisäksi toiminnan tulee lisätä metsänomistajan saamaa hyötyä metsistään joko tulojen muodossa tai muulla tavoin, kuten luontoarvojen lisääntymisenä tai alueen viihtyvyyden kasvuna. Metsänomistajat eivät myöskään halua sitoa itseään lopullisesti yhteistoimintaan, vaan määräaikaisuus ja vapaaehtoisuus ovat myös erittäin tärkeitä yhteistyön edellytyksiä. Päätösvalta omiin metsiin liittyvissä asioissa on myös erittäin tärkeää metsänomistajille. Metsänomistajat haluavatkin pitää yhteistoiminnassa kontrollin omien metsiensä suhteen itsellään, mutta he ymmärtävät myös yhteistoiminnan tärkeyden.

Metsänomistajien pääasialliset yhteistyötahot ovat olleet metsänhoitoyhdistykset, Metsäkeskus ja metsästäjät. Nämä ovat siten luontevia yhteistyökumppaneita ja tätä yhteistyötä tulisi hyödyntää ja kehittää myös ekosysteemi-palveluiden tuotannossa ja siihen liittyvässä yhteistoiminnassa.

Kiinnostus vapaaehtoiseen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen

Monimuotoisuuden turvaamisen keinoista määräaikainen suojelu korvausta vastaan tuntuu kiinnostavan metsänomistajia eniten. Taustalla vaikuttanee ainakin se, että metsänomistajat eivät halua sitoa seuraavaa sukupolvea pysyvään suojeluun, vaan jättävät lopullisen päätöksen perillisilleen. Elinympäristöjen säilyttäminen talousmetsien hoidon yhteydessä näyttää puolestaan olevan melko vähän tunnettu metsänomistajien keskuudessa, joten siitä tarvitaan lisätietoa. Tämä monimuotoisuuden turvaamisen muoto kiinnostaa kuitenkin erityisesti METSO-verkoston metsänomistajia. Metsiensä pysyvään suojeluun nämä metsänomistajat näyttävät sen sijaan olevan melko haluttomia. Suojelu ei tunnu kiinnostavan metsänsä vapailta markkinoilta ostaneita metsänomistajia. Onkin varsin todennäköistä, että he ovat hankkineet metsänsä nimenomaan talousmetsiksi, eivätkä halua sen vuoksi suojella niitä.

Metsänomistajat eivät näytä tuntevan METSO-ohjelmaa kovin hyvin, sillä siihen liittyviä tietotarpeita esiintyi paljon. Varsinkin sopimuksen sisältöön ja korvauksiin liittyvistä asioista tarvitaan lisätietoa.

Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen

Joka kolmas metsänomistaja METSO-verkostoissa ja maisemanhoitoalueilla ei halua kaupallista toimintaa metsiinsä millään ehdoin. Yhteismetsäosakkaista neljä viidestä ei sallisi kaupallista toimintaa omassa yhteismetsässään. Mahdollisina syinä voivat olla se, että omiin metsiin ei haluta vieraita ihmisiä, pelätään luonnon tärvelymistä, piittaamattomuutta sopimuksista tai muita ongelmia. Tällaiset tekijät saattavat olla myös syy siihen, että moni kaupallistamisesta kiinnostunut metsänomistaja haluaa pidättää itsellään oikeuden keskeyttää toiminta tarvittaessa. Metsänomistajat haluavat myös toimia metsissään normaaliin tapaan kaupallisesta toiminnasta huolimatta. Mikäli oma toiminta tai puuntuotanto häiriintyy tai luonnolle aiheutuu vahinkoa toiminnan seurauksena, toiminnan keskeyttäminen saatetaan myös kokea tarpeellisenä. Kaupallistamisen työllisyysvaikutuksilla ei näytä olevan kovin suurta merkitystä metsänomistajille.

Nykyisin metsänomistajien metsissä ulkopuoliset järjestävät lähinnä metsästäystä sekä ulkoilutapahtumia. Korvausta metsänomistajat saavat kuitenkin melko harvoin niistä. Silloinkin, kun korvausta saadaan, se on yleensä nimellinen ja harvoin rahallinen. Metsänomistajat pitävät korvausta tai muuta hyötyä kuitenkin tärkeänä edellytyksenä kaupalliselle toiminnalle omissa metsissään.

Pelko siitä, että järjestetystä toiminnasta saatu hyöty menee jollekin muulle kuin metsänomistajalle itselleen, tuntuu myös nostavan kynnystä kaupallistamiselle. Ekosysteemipalveluiden nykyistä laajempi kaupallistaminen näyttää siten edellyttävän myös korvauskäytäntöjen kehittämistä.

Maanomistajien kaupallistamiselle asettamat edellytykset vaihtelevat myös sen mukaan, millaisesta verkostosta on kyse. Yhteismetsäosakkaat korostavat taloudellisia tekijöitä, METSO-verkoston metsänomistajat virkistysmahdollisuuksia. METSO-verkoston alueilla toimivia metsänomistajia kiinnostaa keskimääräistä enemmän myös luontoarvojen myynti.

Yhteistoimintaverkostot ja niiden toiminta sekä tavoitteet näyttävät olevan melko tuntemattomia suurelle joukolle metsänomistajia. Todennäköisesti tämä on ainakin osasyynä siihen, että metsänomistajat eivät käänny verkoston puoleen tarvitessaan neuvoja ja apua esimerkiksi yritystoiminnan käynnistämisessä metsissään. Verkoston tulisikin tehdä toimintaansa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia paremmin tunnetuksi metsänomistajien keskuudessa.

Varsin suuri joukko metsänomistajia ei osannut sanoa, järjestääkö jokin taho toimintaa heidän metsissään. Moni metsänomistaja on siis hyvin tietämätön siitä, mitä hänen metsissään tapahtuu. Tämä voi olla seurausta esimerkiksi asuinpaikan ja metsätilan välisestä suuresta etäisyydestä. Jokamiehen oikeuksien puitteissa tapahtuvassa toiminnassa ei myöskään tarvita maanomistajan lupaa alueen käytölle, eikä tieto käytöstä siten kulkeudu aina maanomistajalle. Jotta kaupallistamista voitaisiin edistää ja kehittää, tulisi metsänomistajien kiinnostusta omiin metsiinsä lisätä.

Ekosysteemipalveluihin liittyvät tiedot ja tietotarpeet

Noin joka toiselle metsänomistajalle ekosysteemipalvelut tuntuvat olevan täysin tuntematon tai merkitykseltään epäselvä käsite. Tiedon lisääminen ja käsitteen selkiyttäminen olisivat siten tarpeen. Ekosysteemipalveluiden tarjoamat taloudelliset mahdollisuudet näyttäisivät kuitenkin kiinnostavan metsänomistajia, sillä he kaipaavat lisätietoa erityisesti yritystoimintaan sekä tuotteistamiseen ja kaupallistamiseen liittyvistä mahdollisuuksista. Tieto kulkee parhaiten yleissanomalehtien sekä metsä- ja ympäristöalan lehtien kautta. Myös valtamedia ja

metsäorganisaatiot tavoittavat metsänomistajat hyvin. Järjestöjen merkitys metsänomistajien tiedonsaannissa ekosysteemipalveluista näyttäisi olevan vähäinen.

LÄHTEET

- Hellström, E. 2001. Conflict Cultures – Qualitative Comparative Analysis of Environmental Conflicts in Forestry. *Silva Fennica Monographs* 2. Helsinki.
- Horne, P. 2008. Use of choice experiments in assessing the role of policy instruments in social acceptability of forest biodiversity conservation in Southern Finland. In: Birol, E. & Kondouri, P. (eds.). *Choice Experiments Informing Environmental Policy. A European Perspective*. Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, USA.
- Horne, P. & Koskela, T. & Ovaskainen, V. (toim.) 2004. Metsänomistajien ja kansalaisten näkemykset metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 933. 110 s.
- Horne, P. & Ovaskainen, V. & Naskali, A. 1997. Valuing the benefits of forest conservation. In: Saastamoinen, O. and Tikka, S. (eds.) *Proceedings of the Biennial Meeting of the Scandinavian Society of Forest Economics*, Mekrijärvi, Finland, March 1996. *Scandinavian Forest Economics* 36: 363–370.
- Hänninen, H. & Karppinen, H. & Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. *Metlan työraportteja* 208. 74 s. + liitteet.
- Hänninen, H. & Sevola, Y. 2010. Metsämaan omistus 2009. *Metsätilastotiedote* 48 / 2010. *Metsäntutkimuslaitos*.
- Jäppinen, J-P., Seppälä, J. & Naskali, A. 2004. Ekosysteemilähestymistapa biodiversiteetin suojelussa, hoidossa ja kestävässä käytössä. *Suomen ympäristö* 733. *Ympäristöministeriö*. 46 s.
- Järvinen, E. & Rämö, A-K. & Silvennoinen, H. 2006. Energiapuun tuotanto ja markkinat: Metsänomistajakysely. *Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja* N:o 199. 52 s. + liitteet.
- Kaljonen, M., Primmer, E., de Blust, G., Nijnik, M. & Külvik, M. 2007. Multifunctionality and biodiversity conservation – institutional challenges. Chmielewski, T. (ed.). *Julkaisussa: Nature conservation management: from idea to practical results. European Commission 6th Framework Programme A Long-Term Biodiversity, Ecosystem and Awareness Research Network (ALTER-Net)*, 53-69.
- Karppinen, H. 2000. Forest values and the objective of forest ownership. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 757. 19 s.

- Karppinen, H. , Hänninen, H. & Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metlan tiedonantoja 852. 83 s.
- Kniivilä, M. 2004. Contingent valuation and cost-benefit analysis of nature conservation: a case study in North Karelia, Finland. D.Sc. thesis. University of Joensuu, Faculty of Forestry. 69 p. + 4 articles.
- Kniivilä, M., Horne, P., Hytönen, M., Jäppinen, J-P., Naskali, A., Primmer, E., Rinne, J. 2011. Monia hyötyjä metsistä – ekosysteemipalveluiden yhteistuotanto ja tuotteistaminen. PTT raportteja 227. Pellervon taloustutkimus PTT. 62 s. + liitteet.
- Laita, A., Horne, P., Kniivilä, M., Komonen, A., Kotiaho, J., Lahtinen, M., Mönkkönen, M., & Rämö, A-K. METSO-ohjelman väliarvio 2012. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016. http://metsonpolku.fi/fi/liitetiedostot/METSO-ohjelman_valiarvio_2012.pdf. 63 s.
- Lindroos, K. 2005. Metsänomistajien tavoitteet sekä tieto- ja neuvontatarpeet. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita N:o 76. 42 s. + liitteet.
- Lehtonen, E. & Kuuluvainen, J. & Pouta, E. & Rekola, M. & Li, C-Z. 2003. Non-market benefits of forest conservation in southern Finland. Environmental Science & Policy 6: 195–204.
- Luonnonsuojelulaki 1996. Finlex.
- Maatilastollinen vuosikirja 2010. Suomen virallinen tilasto. Maa- ja metsätaloustusministeriön tietopalvelukeskus.
- Matero, J. 2002. Economic analysis of diffuse load abatement in Finnish Forestry. D.Sc. thesis. University of Joensuu. Faculty of Forestry.
- Matero, J. & Saastamoinen, O. & Kouki, J. 2003. Metsien tuottamat ekosysteemipalvelut ja niiden arvottaminen. Metsätieteen aikakauskirja 3/2003: 355–384.
- Metsätilastollinen vuosikirja 2011. Suomen virallinen tilasto. Metsäntutkimuslaitos.
- Mönkkönen, M. & Primmer, E. 2006. Uudet keinot (New biodiversity conservation instruments). Julkaisussa: Horne Paula, Koskela Terhi, Kuusinen Mikko, Otsamo Antti ja Syrjänen Kimmo (toim.). Metson jäljillä – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti. Maa- ja metsätaloustusministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. ss. 86–98.

- Naskali, A. & Hiedanpää, J. & Suvantola, L. 2006. Biologinen monimuotoisuus talouskysymyksenä. Suomen ympäristö 48. Ympäristöministeriö. 141 s.
- Ovaskainen, V. & Kniivilä, M. 2006. Consumer vs. citizen preferences in contingent valuation: evidence on the role of question framing. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics* 49(4): 379–394.
- Ovaskainen, V. & Mikkola, J. & Pouta, E. 2001. Estimating recreation demand with on-site data: An application of truncated and endogenously stratified count data models. *Journal of Forest Economics* 7(2): 125–144.
- Pouta, E. & Neuvonen, M. & Sievänen, T. 2006. Determinants of nature trip expenditures in Southern Finland – implications for nature tourism development. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 6(2): 118–135.
- Pouta, E. & Rekola, M. & Kuuluvainen, J. & Tahvonen, O. & Li, C–Z. 2000. Contingent valuation of the Natura 2000 nature conservation programme in Finland. *Forestry* 73 (2): 119–128.
- Primmer, E. & Keinonen, E. 2006. Yhteistoimintaverkostot – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke. Suomen ympäristö 45. Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 82 s.
- Ranta, E. & Rita, H. & Kouki, J. 1992. *Biometria*. Yliopistopaino. Helsinki. 569 s.
- Rantala, M. & Hytönen, M. & Koskela, T. 2011. METSO-yhteistoimintaverkostojen seuranta 2011. Metlan työraportteja 233. 32. s.
- Rekola, M. & Pouta, E. & Kuuluvainen, J. & Tahvonen, O. & Li, C–Z. 2000. Incommensurable preferences in contingent valuation: the case of Natura 2000 Network in Finland. *Environmental Conservation* 27 (3): 260–268.
- Rämö, A–K. & Horne, P. & Leppänen, J. 2012. Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin. PTT raportteja 237. Pellervon taloustutkimus PTT. 49 s. + liitteet.
- Rämö, A–K. & Horne, P. & Primmer, E. 2012. Ekosysteemipalveluiden tuotanto yhteistoimintaverkostoissa. Käsikirjoitusluonnos. 37 s.
- Rämö, A–K. & Toivonen, R. 2009. Uusien metsänomistajien asenteet, motiivit ja aikomukset metsiin ja metsänomistukseen liittyvissä asioissa. Pel-

- lervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 216. Helsinki. 137 s. + liitteet.
- Rämö, A-K. & Tilli, T. 2007. Metsänomistajien käsitykset metsien yhteisomistuksesta: Metsänomistajakysely. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 204. Helsinki. 72 s. + liitteet.
- Rämö, A-K. & Toivonen, R. 2007. Metsä- ja puukauppapalveluiden laatu ja sen ulottuvuudet metsänomistajien näkökulmasta. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja N:o 203. 104 s. + liitteet.
- Saastamoinen, O. 1997. Multiple views on multiple uses of forests. In: Opas, L.L. (ed.). Finnish forests. University of Joensuu. Pp. 109–124.
- Saastamoinen, O. 1995. Kohti Suomen metsien kokonaisarvoa. Joensuun yliopisto, Metsätieteellisen tiedekunnan tiedonantoja 36.
- Tilli, T., Rämö, A-K., Maidell, M., Toivonen, R. & Kärki, L. 2009. Metsänomistajien näkemyksiä metsätalouden kannattavuudesta ja puun tarjonnasta vuoteen 2015. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 213. Helsinki. 94 s. + liitteet.
- Tyrväinen, L. 1999. Monetary valuation of urban forest amenities in Finland. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 739. 53 s. + 4 osajulkaisua.
- Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. 2008. Valtioneuvosto. 13 s.

LIITE 1.

Metsien käytön ulottuvuudet

Metsien käyttöön liittyvien näkemysten tarkastelussa käytetty faktoriratkaisu⁵.

Analyysissä metsien käyttöön liittyvien näkemysten taustalla havaittiin neljä eri asenneulottuvuutta (Taulukko 42). Ensimmäisellä ulottuvuudella (Faktori 1) korostuivat voimakkaimmin metsien virkistys- ja ulkoilukäytön turvaaminen, metsämaiseman säilyttäminen ja kevyet hakkuumenetelmät. Toisella ulottuvuudella (Faktori 2) latautuivat metsien monipuolista käyttöä edustavat muuttajat. Faktorilla 3 painottuivat metsien taloudelliset arvot sekä puuntuotanto ja Faktorilla 4 metsien monipuolinen hyödyntäminen kaupallisesti.

Saatu faktoriratkaisu selittää 49 prosenttia muuttujien välisestä vaihtelusta, joten metsien käyttöön liittyvien asenteiden taustalla vaikuttaa myös sellaisia tekijöitä, joita saadut ulottuvuudet ja alkuperäiset muuttajat eivät pysty selittämään. Tulkinnoiltaan saatu faktoriratkaisu oli selkeä.

Saadut faktorit eivät kuitenkaan tuottaneet ryhmittelyanalyysissä selkeitä ryhmiä, jotka eroaisivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

⁵ Maximum likelihood-menetelmä, Varimax-rotointi. Analyysin ulkopuolelle jätettiin kolme alkuperäistä muuttujaa alhaisen kommunaliteetin vuoksi. Analyysissä oli mukana 17 muuttujaa alkuperäisestä kysymyspatterista.

Taulukko 42. Metsien käyttöön liittyvien näkemysten taustalla vaikuttavat asenneulottuvuudet.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1	Faktori 2	Faktori 3	Faktori 4	Kommunali-teetti
	Metsien virkistyskäyttö ja maisema-arvot	Metsien monikäyttö ja suoje-lu	Metsien talous-käyttö ja puun-tuotanto	Kaupal-linen hyödyn-täminen	
	Faktori-lataus	Faktori-lataus	Faktori-lataus	Faktori-lataus	
Avohakkuut pitäisi kieltää kokonaan	0,734	0,62
Metsämaisema pitäisi säilyttää asutusten läheisyydessä koskemattomana	0,731	0,61
Hakkuut tulee keskit-tää sinne, missä asu-tusta on vähän	0,695	0,52
Toimenpiteet metsissä tulee tehdä ilman raskaita koneita	0,619	0,45
Vanhat metsät pitäisi säilyttää koskematto-mina	0,518	0,55
Toimenpiteet metsissä tulee tehdä siten, että marjastus- ja sienes-tysmahdollisuudet säilyvät	0,514	0,55
Metsät ovat ensisijai-sesti ulkoilu- ja virkis-tyspaikkoja	0,507	0,39
Metsät tulee pitää ensisijaisesti talous-käytössä	-0,436	...	0,435	...	0,46
Suomessa tarvitaan sekä talous- että suoje-lumetsiä	...	0,812	0,68
On tärkeää, että suoje-lumetsiä on koko Suomessa	...	0,709	0,57
Metsiä tulee käyttää monipuolisesti (talou-dellisesti, virkistyk-seen ja luonnonsuoje-	...	0,668	0,51

luun)					
On tärkeää ottaa monimuotoisuus huomioon talousmetsissä jättämällä säästöpuita hakkuualalle	...	0,576	0,45
Metsien vaikutus henkiseen hyvinvointiin tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon metsien käytössä	...	0,533	0,59
Metsiä tulee hoitaa niin, että metsäteollisuuden puunsaanti voidaan turvata maassamme	0,602	...	0,44
Vain taloudellisesti kannattava metsätalous on järkevää	0,393	...	0,34
Myös kannot tulisi ottaa hakkuualalta energiakäyttöön	0,561	0,35
Metsien muutkin kuin puuntuotannolliset arvot pitäisi hyödyntää kaupallisesti	0,488	0,25
Ominaisarvo	3,42	2,97	1,07	0,88	8,34
Kokonaisvarianssi %	20,1	17,45	6,29	5,2	49,04

LIITE 2.

Metsänomistuksen tavoitteiden taustalla vaikuttavat asenneulottuvuudet

Faktorianalyysissä voitiin kyselyyn vastanneiden metsänomistajien tavoitteiden taustalla havaita neljä laajempaa ulottuvuutta (Taulukko 43). Analyysi perustui Maximum likelihood-menetelmään (Varimax-rotatointi).

Ensimmäisellä ulottuvuudella (Faktori 1) latautuivat voimakkaimmin metsän tarjoamat mahdollisuudet ulkoiluun, virkistykseen ja luonnon vaalimiseen. Toisella ulottuvuudella (Faktori 2) korostuivat metsästä saatavat tulot ja muut taloudelliset arvot sekä metsissä omatoimisesti tehtävät metsänhoitotyöt. Kolmas ulottuvuus (Faktori 3) edustaa metsän tuomaa taloudellista turvallisuutta. Neljännellä ulottuvuudella (Faktori 4) latautuivat ylisukupolvisuuteen ja perinönjättöön liittyvät motiivit. Analyysin ulkopuolelle jätettiin alkuperäisistä muuttujista yksi (Metsänomistus tarjoaa mahdollisuuden metsästykseseen) sen alhaisen kommunaliteetin vuoksi (0,082). Kuvattu faktoriratkaisu selittää 61,6 prosenttia muuttujien välisestä vaihtelusta. Siten tutkimuksen metsänomistajien tavoitteisiin vaikuttaa myös tekijöitä, joita saaduilla faktoreilla ei voida selittää, mutta tavoitteet saatiin kartoitettua kyselyllä kattavammin kuin metsien käyttömuodot.

Taulukko 43. Metsäomistuksen tavoitteiden taustalla vaikuttavat asenneulottuvuudet.

Alkuperäinen väittämämuuttuja	Faktori 1 Virkistys ja luonnonvaaliminen	Faktori 2 Taloudelliset tavoitteet ja toiminnallisuus	Faktori 3 Taloudellinen turva	Faktori 4 Ylisukupolvisuus	Kommunali-teetti
	Faktori- lataus	Faktori- lataus	Faktori- lataus	Faktori- lataus	
Metsä tarjoaa kauneuselämyksiä	0,796	0,68
Metsä tarjoaa ulkoilumahdollisuuksia (esim. kävely, lenkkeily, retkeily)	0,794	0,66
Metsä tarjoaa mahdollisuuden vaalia luonnon monimuotoisuutta	0,763	0,61
Metsä on osa vapaa-ajanvietto- tai asuin-ympäristöä	0,749	0,57
Metsä on paikka, jossa voi hiljentyä ja mietiskellä	0,726	0,69
Metsä on luonnonsuojelun kohde	0,640	0,44
Metsä tarjoaa marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia	0,636	0,45
Metsä tarjoaa säännöllisiä puunmyyntituloja	...	0,868	0,83
Metsä on suurien hankintojen rahoituslähde	...	0,805	0,84
Metsä tarjoaa työtuloja	...	0,746	0,73
Metsä tarjoaa mahdollisuuden tehdä metsänhoitotöitä	...	0,581	0,45
Metsä on rahan sijoituskohde	...	0,503	0,47
Metsästä saa kotitarvepuut	...	0,404	0,26
Metsä tarjoaa taloudellisen turvan van-	0,829	...	0,94

huuden varalle					
Metsäomaisuus parantaa luotonsaantimahdollisuuksia	0,751	...	0,73
Metsä tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	0,745	...	0,81
Tonttien / huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuden arvoa	0,469	...	0,28
Metsämaan omistamisella on itseisarvoa (esim. sukutila)	0,623	0,58
Metsän kautta säilyy yhteys kotiseutuun	0,563	0,63
Metsä muodostaa perinnön omaisille	0,533	0,58
Metsäomaisuus on inflaatiolta suojattua varallisuutta	0,514	0,62
Ominaisarvo	4,25	3,69	3,19	1,71	12,84
Kokonaisvarianssi %	20,23	17,55	15,17	8,12	61,07

LIITE 3

Taulukko 44. Metsänomistajien välisiä eroja kaupallisen toiminnan ehtona olevissa tekijöissä METSO-verkostoissa, maisemanhoitoalueilla ja yhteismetsissä.

Edellytyksenä oleva tekijä / erotteleva tekijä		Ehdoton edellytys	Vaikuttaa jonkin verran	Ei vaikuta ollenkaan
% metsänomistajista				
Toiminta ei vähennä metsänomistajan / yhteismetsän toimintamahdollisuuksia metsässä				
Sukupuoli*	Mies	81	17	2
	Nainen	80	12	8
Metsänomistaja / yhteismetsä saa mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan suunnitteluun				
Koulutus***	Ei ammattitutkintoa	61	25	14
	Ammattikoulu tai vastaava	71	28	1
	Ammattikorkea tai opisto	78	20	2
	Akateeminen	69	31	0
Ammattiasema*	Palkansaaja	60	39	1
	Maa- tai metsätalousyrittäjä	81	19	0
	Muu yrittäjä	82	18	0
	Eläkeläinen	73	21	6
Verkosto***	METSO-verkosto	72	22	6
	Maisemanhoitoalue	56	41	3
	Yhteismetsä	79	20	1
Metsänomistaja / yhteismetsä saa rahallisen korvauksen				
Ammattiasema**	Palkansaaja	57	39	4
	Maa- tai metsätalousyrittäjä	70	26	4
	Muu yrittäjä	46	45	9
	Eläkeläinen	69	20	11
Nykyinen asuinympäristö*	Maaseutu	66	27	7
	Taajama tai pikkukaupunki	61	37	2
	Kaupunki 20000–100000 asukasta	60	37	3
	Kaupunki yli 100000 asukasta	57	23	20
Verkosto**	METSO-verkosto	49	37	14
	Maisemanhoitoalue	62	31	7
	Yhteismetsä	73	24	3
Toiminta ei aiheuta haittaa naapureille				
Verkosto***	METSO-verkosto	47	34	19
	Maisemanhoitoalue	32	50	18
	Yhteismetsä	63	32	5

Metsänomistaja / yhteismetsä saa korvauksena tietyn prosenttiosuuden tuotosta				
Nykyinen asuinympäristö**	Maaseutu	43	46	11
	Taajama tai pikkukaupunki	51	45	4
	Kaupunki 20000–100000 asukasta	39	46	14
	Kaupunki yli 100000 asukasta	21	50	29
Verkosto***	METSO-verkosto	30	47	23
	Maisemanhoitoalue	40	50	10
	Yhteismetsä	50	44	6
Toiminta hyödyttää kaikkia maanomistajia tasapuolisesti				
Verkosto***	METSO-verkosto	22	54	24
	Maisemanhoitoalue	26	55	19
	Yhteismetsä	50	41	9
Toiminta parantaa alueen työllisyyttä				
Verkosto***	METSO-verkosto	28	44	28
	Maisemanhoitoalue	29	55	16
	Yhteismetsä	43	50	7
Toiminta lisää alueen luontoarvoja				
Sukupuoli*	Mies	27	56	17
	Nainen	43	41	16
Toiminta lisää omia virkistyskäyttömahdollisuuksia				
Koulutus*	Ei ammattitutkintoa	12	57	31
	Ammattikoulut tai vastaava	20	44	36
	Ammattikorkea tai opisto	15	57	28
	Akateeminen	16	30	54
Verkosto***	METSO-verkosto	23	51	26
	Maisemanhoitoalue	21	59	20
	Yhteismetsä	11	36	53
Toiminta ei kasvata kävijämääriä metsässä				
Koulutus*	Ei ammattitutkintoa	9	70	21
	Ammattikoulut tai vastaava	24	58	18
	Ammattikorkea tai opisto	16	59	26
	Akateeminen	11	50	39
Toiminta lisää metsänomistajan / yhteismetsäosakkaan työmahdollisuuksia				
Koulutus***	Ei ammattitutkintoa	9	37	54
	Ammattikoulut tai vastaava	18	36	46
	Ammattikorkea tai opisto	12	33	55
	Akateeminen	11	4	85
Ammattiasema**	Palkansaaja	15	30	55
	Maa- tai metsätalousyrittäjä	17	30	53
	Muu yrittäjä	46	27	27
	Eläkeläinen	6	29	65

Sivutoiminen ammatti*	17	30	53
Maa- tai metsätalousyrittäjä	39	15	46
Muu itsenäinen yrittäjä	29	28	43
Muu	8	31	61
Ei sivutoimista ammattia			
Nykyinen asuinympäristö**	16	33	51
Maaseutu	16	33	51
Taajama tai pikkukaupunki	7	38	55
Kaupunki 20000–100000 asukasta	20	13	67
Kaupunki yli 100000 asukasta	7	16	77
Verkosto***	18	38	44
METSÖ-verkosto	18	38	44
Maisemanhoitoalue	13	51	36
Yhteismetsä	11	10	79

Tilastollinen merkitsevyys: ***($p \leq 0,01$), **($p \leq 0,05$), *($p \leq 0,1$)

PTT julkaisuja, PTT publikationer, PTT publications

22. Hanna Karikallio. 2010. Dynamic Dividend Behaviour of Finnish Firms and Dividend Decision under Dual Income Taxation.
21. Satu Nivalainen. 2010. Essays on family migration and geographical mobility in Finland.
20. Terhi Latvala. 2009. Information, risk and trust in the food chain: Ex-ante valuation of consumer willingness to pay for beef quality information using the contingent valuation method.
19. Perttu Pyykkönen. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland.
18. Vesa Silaskivi. 2004. Tutkimus kilpailuoikeuden ja maatalouden sääntelyn yhteensovittamisesta.

PTT raportteja, PTT forskningsrapporter, PTT reports

240. Leena Kerkelä. 2012. Suhdanteiden ja rakennemuutoksen aluetaloudelliset vaikutukset.
239. Lauri Esala – Jyri Hietala – Janne Huovari. 2012. Puurakentamisen yhteiskunnalliset vaikutukset.
238. Perttu Pyykkönen – Janne Huovari. 2012. Turkisalan tuottamat verot.
237. Anna-Kaisa Rämö – Paula Horne – Jussi Leppänen. 2012. Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin.
236. Matleena Kniivilä – Leena Kerkelä – Kalle Laaksonen. 2012. Vaihtoehtoja Suomen perushyödykkeisiin liittyvälle kehityspolitiikalle.
235. Janne Huovari. 2012. Globalisaatio ja tuotannon sijoittuminen.
234. Anna-Kaisa Rämö – Valtteri Härmälä – Jyri Hietala – Paula Horne. 2012. Nuoret ja puupohjaisten tuotteiden kuluttaminen.

PTT työpapereita, PTT diskussionsunderlag, PTT Working Papers

146. Pasi Holm. 2013. Suomalaisomisteiset yritykset Virossa
145. Pasi Holm – Janne Huovari – Sami Pakarinen. 2013. Apteekkien kokonaistaloudellinen tilanne.
144. Eeva Alho – Lauri Esala – Veera Holappa – Markus Lahtinen – Sami Pakarinen. 2013. Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2015.
143. Perttu Pyykkönen – Stefan Bäckman – Erik Puttaa. 2013. Rakennemuutos Suomen kotieläintaloudessa.
142. Jyri Hietala. 2013. Metsäliiketoiminnan kannattavuuslaskuri. Käsitteet ja ohjeet.
141. Jyri Hietala. 2012. Metsätilijärjestelmän taloudelliset vaikutukset.
140. Anna-Kaisa Rämö – Paula Horne – Eeva Primmer. 2012. Ekosysteemi-palveluiden tuotanto yhteistoimintaverkostoissa. Asiantuntijahaastatteluiden tuloksia.
139. Perttu Pyykkönen – Tapani Yrjölä – Erik Puttaa. 2012. Tuottaja- ja toimialaorganisaatiot Suomessa.
138. Emmi Haltia – Pasi Holm – Kaisa Hämäläinen. 2012. Kaivostoiminnan taloudellisten hyötyjen ja ympäristö- ja hyvinvointivaikutusten arvottaminen.
137. Matleena Kniivilä – Stefan Bäckman – Paula Horne – Javier Martinez-Vega – Samir Mili – Perttu Pyykkönen. 2012. Frameworks for sustainable agriculture and forestry: applications to Finland and Spain.